

Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Incidentonderzoek dodelijk steekincident Amsterdamse metro

Inhoudsopgave

	Voorwoord	4
	Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	5
1	Inleiding	12
1.1	Aanleiding	12
1.2	Doelstelling en onderzoeksvraag	13
1.3	Afbakening	14
1.4	Methoden van onderzoek	15
1.5	Relevante wet- en regelgeving	16
1.6	Leeswijzer	16
2	Reconstructie	17
2.1	Jeugd	17
2.2	Verblijf in het buitenland	19
2.3	Terugkeer naar Nederland	20
2.4	Voorwaardelijke invrijheidstelling	22
2.5	Te leren lessen	24
3	Mislukken tenuitvoerlegging PIJ-maatregel	25
3.1	Gang van zaken na omzetting	25
3.1.1	Kader	25
3.1.2	Casus	26
3.2	Informatie in de strafrechtketen over de executie van straffen	27
3.2.1	Kader	27
3.2.2	Casus	28
4	Signaleren	30
4.1	Actieve opsporing	30
4.1.1	Kader	30
4.1.2	Casus	32
4.2	Aantreffen Philip O. op Schiphol	32
4.2.1	Kader	32
4.2.2	Casus	33
4.3	Overig	33
5	Vorbereiding op en invulling van de voorwaardelijke invrijheidstelling	35

5.1	Laatste fase detentie	35
5.1.1	Kader	35
5.1.2	Casus	37
5.2	Voorbereiding op de voorwaardelijke invrijheidstelling	39
5.2.1	Kader	39
5.2.2	Casus	40
5.3	Invulling van de voorwaardelijke invrijheidstelling	42
5.3.1	Kader	42
5.3.2	Casus	42
6	Zorg- en strafrechtelijk traject	45
6.1	De civiele maatregel	45
6.1.1	Kader	45
6.1.2	Casus	46
6.2	Uitwisseling van informatie	47
6.2.1	Kader	47
6.2.2	Casus	48
6.3	Verantwoordelijkheidsverdeling	48
6.3.1	Kader	48
6.3.2	Casus	50
6.4	Mogelijkheid tot plaatsing in een forensische setting	52
6.4.1	Kader	52
6.4.2	Casus	52
I	Bijlagen	54
I	Bronnen	54
II	Afkortingen	56

Voorwoord

Op 27 juli 2017 stak Philip O. een willekeurige medepassagier neer in metro 53 in Amsterdam. Het slachtoffer bezweek vrijwel direct aan zijn verwondingen. Een verschrikkelijke daad die vragen oproep in de maatschappij en bij de nabestaanden. Vragen die zien op het justitieel traject van Philip O. en zijn verblijf in het AMC. Hij bleek namelijk al langer bekend bij justitie en was vier maanden voor het steekincident voorwaardelijk in vrijheid gesteld na een veroordeling voor een gewapende overval. Ten tijde van het delict verbleef hij op grond van de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen met een rechterlijke machtiging in het AMC en had hij verlof.

De Inspectie Justitie en Veiligheid (Inspectie) heeft gelet op de bestaande vragen onderzoek gedaan naar het justitieel traject van betrokkene vanaf het moment dat hij in beeld kwam bij justitie tot aan het dodelijk steekincident. Waar relevant heeft de Inspectie ook naar de samenwerking met niet justitiële organisaties gekeken. In totaal beslaat deze periode 12 jaar. Philip O. heeft in deze periode meerdere straffen opgelegd gekregen voor verschillende delicten. Een deel van deze tijd verbleef hij in het buitenland, waar hij ook voor verschillende delicten is veroordeeld.

Het justitieel traject van Philip O. kenmerkt zich door de omstandigheid dat organisaties er niet in slaagden grip op hem te krijgen. Hoewel meerdere organisaties de problemen die in Philip O.'s leven speelden wel hebben gesignaleerd, hebben zij hier onvoldoende naar gehandeld. Er zijn straffen en maatregelen opgelegd die niet het gewenste effect hebben gehad, mede doordat een deel niet of niet zoals beoogd ten uitvoer is gelegd.

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd constateerde eerder dat er sprake was van ernstige knelpunten ten aanzien van de zorg die aan Philip O. is verleend.¹ De Inspectie concludeert in voorliggend rapport dat er ook ten aanzien van het justitieel traject een aantal lessen getrokken kunnen worden op basis van het handelen van betrokken organisaties. De Inspectie doet naar aanleiding hiervan een aantal aanbevelingen om betrokken organisaties aan te zetten tot verbetering.

J.G. Bos
Inspecteur-generaal Inspectie Justitie en Veiligheid

¹ Brief IGJ, 14 juni 2018, geraadpleegd via www.rijksoverheid.nl.

Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

Inleiding

Op 27 juli 2017 vond er een dodelijk steekincident plaats in de metro in Amsterdam. Hierbij werd een willekeurige reiziger neergestoken door Philip O. Philip O. verbleef op dat moment met een civiele maatregel in het Academisch Medisch Centrum (AMC).²

Philip O. was sinds zijn jeugd in beeld bij verschillende justitiële organisaties. Voor een poging tot doodslag op zijn zestiende kreeg hij een voorwaardelijke maatregel Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen (PIJ-maatregel)³ opgelegd. Hij vertrok echter naar het buitenland. Na terugkomst in Nederland in 2015 werd hij voor een overval met geweld veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar. Hij werd op 28 februari 2017 voorwaardelijk in vrijheid gesteld en kwam toen onder toezicht van het Leger des Heils Jeugdbescherming en Reclassering (LJ&R).⁴ Tijdens het reclasseringstoezicht werd er een inbewaringstelling (IBS)⁵ uitgesproken door de burgemeester, op grond waarvan hij in het AMC werd geplaatst.

LJ&R meldde het steekincident op 28 juli 2017 bij de Inspectie Justitie en Veiligheid (Inspectie). Het AMC meldde het incident bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en voerde een intern onderzoek uit. Op aanwijzing van de IGJ werd het onderzoeksteam voorgezeten door een onafhankelijke externe voorzitter. De IGJ beoordeelde dit onderzoek.⁶ Het oordeel van de IGJ was dat er sprake was van ernstige knelpunten ten aanzien van de zorg die aan Philip O. is verleend. In haar brief gaat de IGJ in op de plaatsing van Philip O. in het AMC, de informatie-overdracht, externe forensische expertise, opschalen binnen het AMC en risicotaxatie en toegekend verlov. De IGJ heeft aan het AMC gevraagd een verbeterplan op te stellen. Naar aanleiding hiervan heeft het AMC onder meer een

² Het Academisch Medisch Centrum en het VU Medisch Centrum zijn op 7 juni 2018 bestuurlijk gefuseerd tot het Amsterdam UMC. In juridische zin blijven het twee aparte entiteiten. De Inspectie spreekt daarom over het AMC.

³ Een PIJ-maatregel is een behandelmaatregel voor jongeren met een ontwikkelingsstoornis of psychische aandoening.

⁴ Justitiabelen met een gevangenisstraf van een jaar of langer kunnen tijdens de laatste fase van hun straf voorwaardelijk in vrijheid gesteld om in die periode onder voorwaarden te kunnen werken aan hun terugkeer in de maatschappij.

⁵ Op grond van artikel 20 Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet Bopz) kan iemand die onder invloed van een psychische stoornis een direct gevaar is voor zichzelf of zijn omgeving, in bewaring worden gesteld en op die grond gedwongen worden opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis. De IBS is een spoedmaatregel.

⁶ Brief IGJ, 14 juni 2018, geraadpleegd via www.rijksoverheid.nl.

ronde tafel conferentie georganiseerd met betrokken partijen om de knelpunten die zich voor deden tijdens het verblijf in het AMC te evalueren.⁷ De IGJ heeft onderzocht in hoeverre de getroffen verbetermaatregelen zijn uitgevoerd. De verbetermaatregelen hadden betrekking op samenwerkingsafspraken met (forensische) ketenpartners, opschalen (escaleren) bij complexe zorgproblemen, beroepsgeheim, risicotaxatie en daarmee samenhangend verlofbeleid en aangiftebeleid. De IGJ concludeerde dat het AMC de verbetermaatregelen volledig heeft doorgevoerd en heeft om die reden het onderzoek afgesloten.⁸

De Inspectie bekeek de periode van voorwaardelijke invrijheidstelling (v.i.), inclusief het laatste deel van de detentie, in een oriënterend onderzoek. Het oriënterend onderzoek en informatie die bekend werd na berichtgeving door de media⁹, waren voor de Inspectie aanleiding voor een breed onderzoek naar het justitieel traject van Philip O. Uit de berichtgeving kwam het beeld naar voren dat de PIJ-maatregel nooit ten uitvoer zou zijn gelegd en dat de informatieoverdracht tussen betrokken instanties niet goed zou zijn verlopen.

Onderzoeksvraag

In dit onderzoek staat de volgende vraag centraal:

Welke lessen zijn er te trekken uit het handelen van betrokken instanties in deze casus?

Om deze vraag te beantwoorden gaat voorliggend rapport in op het justitieel traject van Philip O.

De Inspectie benadrukt dat de getrokken lessen niet betekenen dat mogelijke verklaringen worden geleverd voor het plaatsvinden van het steekincident. Geenszins staat vast dat een andere handelwijze van de betrokken organisaties recidive van Philip O. had voorkomen.

Onderzoeksaanpak

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, vroeg de Inspectie dossierstukken op bij de organisaties die bij Philip O. betrokken waren. Ook vroeg de Inspectie relevante documentatie op bij deze organisaties. Op basis hiervan sprak de Inspectie met functionarissen over de betrokkenheid van hun organisatie en algemene werkwijzen. Ook heeft de Inspectie schriftelijke vragen gesteld aan het Openbaar Ministerie, conform het tussen beide organisaties opgestelde afstemmingsprotocol.¹⁰

⁷ Het verslag van deze bijeenkomst heeft het AMC aan de Inspectie verstrekt.

⁸ Briefrapport IGJ, 31 juli 2019.

⁹ E. Stoker (30 juni 2018). De metromoord: alle instanties faalden en toen was Joost dood. De Volkskrant. Geraadpleegd via www.volkskrant.nl. AT5 (30 juni 2018) Reconstructie: Had de fatale steekpartij in metro 53 voorkomen kunnen worden? Geraadpleegd via www.at5.nl.

¹⁰ [Afstemmingsprotocol](#) Openbaar Ministerie – Inspectie Justitie en Veiligheid (2019).

Eindoordeel

De Inspectie constateert dat er gedurende het justitiële traject van Philip O. verschillende interventies zijn opgelegd naar aanleiding van door hem gepleegde misdrijven. Geen van deze interventies heeft recidive van Philip O. kunnen voorkomen. Hij heeft meerdere malen opnieuw delicten gepleegd en heeft op momenten uit het zicht van instanties kunnen raken. Organisaties hebben de mogelijkheden die er gedurende de uitvoering van interventies waren om grip op hem te krijgen onvoldoende benut. Ook de civiele maatregel heeft de maatschappij niet kunnen beschermen.¹¹

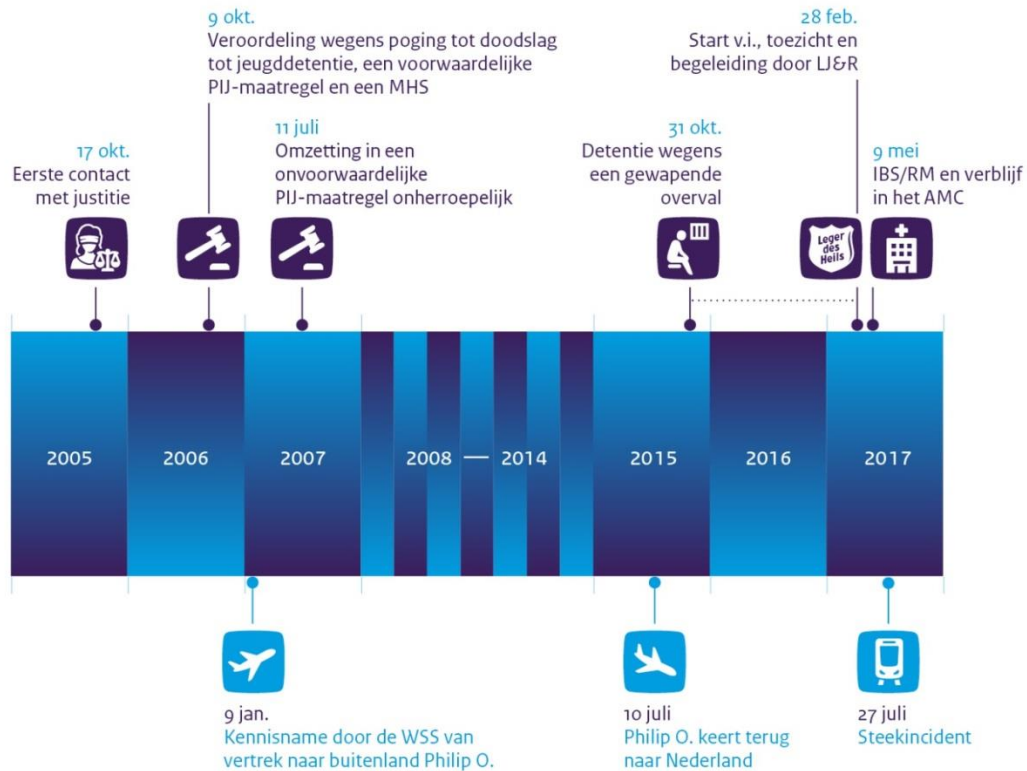
De Inspectie stelt vast dat de opgelegde PIJ-maatregel niet ten uitvoer is gelegd. Op meerdere momenten kwam Philip O. weer in beeld bij justitie en had de PIJ-maatregel ten uitvoer gelegd kunnen worden. Dit is niet gebeurd.

De Inspectie concludeert dat Philip O. gedurende zijn detentie in penitentiaire inrichting Vught (PI Vught), niet goed is voorbereid op zijn terugkeer in de maatschappij. Hoewel de problematiek van Philip O. en de risico's die daarmee gepaard gingen werden gesignaleerd gedurende zijn detentie, is daar onvoldoende naar gehandeld bij het vormgeven van het traject aansluitend op zijn detentie.

De Inspectie stelt tot slot vast dat bij het AMC en LJ&R de verantwoordelijkheidsverdeling onduidelijk was op het moment dat de civiele maatregel werd opgelegd tijdens de v.i. Er was in beperkte mate contact tussen actoren in beide trajecten.¹² Daardoor hebben de betrokken organisaties elkaar niet geholpen bij het verkrijgen van een zo compleet mogelijk beeld van Philip O. en bij het benutten van de mogelijkheden tot plaatsing in een forensische kliniek.

¹¹ De IGJ bekeek de periode dat Philip O. in het AMC verbleef op grond van de civiele maatregel.

¹² Zie in dit verband ook de brief van de IGJ, 14 juni 2018.

Figuur 1. Belangrijkste momenten van het justitiële traject van Philip O.

PIJ-maatregel

In 2006 werd Philip O. veroordeeld tot een voorwaardelijke PIJ-maatregel voor een poging tot doodslag. Deze PIJ-maatregel werd in 2007 omgezet in een onvoorwaardelijke omdat hij zich niet aan de voorwaarden hield toen bleek dat hij naar het buitenland was vertrokken. De Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) stuurde een oproepbrief aan hem waarin stond dat hij zich moest melden bij een justitiële jeugdinrichting voor de tenuitvoerlegging van de PIJ-maatregel. Hij deed dit echter niet.

De Inspectie stelt vast dat de PIJ-maatregel vervolgens nooit ten uitvoer werd gelegd. Ook toen Philip O. opnieuw in aanraking kwam met justitie vanwege verdenkingen van het plegen van strafbare feiten is de nog openstaande PIJ-maatregel niet alsnog ten uitvoer gelegd. De Inspectie heeft twee factoren geïdentificeerd die hierbij een rol speelden. In de eerste plaats heeft de Inspectie niet vast kunnen stellen of de DJI aan de politie of het Openbaar Ministerie (OM) heeft doorgegeven dat Philip O. geen gehoor had gegeven aan de oproep zich te melden. Wel staat vast dat hij nooit is gesignaleerd in een opsporingsysteem nadat hij zich niet had gemeld. Als hij wel gesignaleerd was geweest, had hij voor de tenuitvoerlegging aangehouden kunnen worden op het moment dat hij in aanraking kwam met een opsporingsambtenaar. Ten tweede is de openstaande PIJ-maatregel niet alsnog ten uitvoer gelegd bij latere contacten met justitie. Hierin speelt mogelijk mee dat de informatie over de executie van straffen en maatregelen niet duidelijk genoeg op het uittreksel justitiële documentatie vermeld staat. Hierbij geldt dat de Wet op de justitiële en strafvorderlijke gegevens momenteel alleen

voorschrijft dat de wijze van executie pas achteraf wordt geregistreerd. De Inspectie concludeert dat het wenselijk is om explicieter op het UJD te vermelden wat de (voorzien) start is van de tenuitvoerlegging van een straf of maatregel dan wel dat dit nog niet bekend is. Op deze manier wordt het voor medewerkers die het UJD vanuit de taakuitvoering raadplegen makkelijker duidelijk wat de status is van de tenuitvoerlegging.¹³

Aanbeveling aan de Minister voor Rechtsbescherming

- Zorg ervoor dat voor alle relevante organisaties in de strafrechtketen actuele informatie beschikbaar is over de status van de executie van een straf of maatregel.

Vorbereiding en invulling van voorwaardelijke invrijheidstelling

Tijdens de laatste fase van zijn detentie heeft PI Vught een poging gedaan om Philip O. in een forensische instelling te plaatsen op grond van artikel 43 lid 3 Penitentiaire beginselenwet (Pbw). Dit werd noodzakelijk geacht met het oog op begeleiding in therapietrouw en in het bijzonder medicatietrouw. Deze plaatsing kwam echter nooit tot stand omdat de periode dat hij nog in detentie zat, volgens de forensische instelling te kort was om een zinvolle behandeling tot stand te laten komen. Er is niet gekeken naar mogelijkheden om de periode van de v.i. te benutten voor een klinische plaatsing.

Toen duidelijk werd dat de artikel 43 lid 3 Pbw -plaatsing niet tot stand kon komen, is PI Vught overgegaan op de v.i. advisering. De wijze waarop het v.i. advies tot stand is gekomen is naar het oordeel van de Inspectie niet navolgbaar. In het advies van PI Vught wordt de poging tot plaatsing op grond van artikel 43 lid 3 Pbw vermeld. Daarnaast staat in het advies dat PI Vught verwacht dat Philip O. "psychisch zou decompenseren"¹⁴ op het moment dat hij onvoldoende begeleiding en medicatie krijgt. Gelet op deze verwachting en de eerdere poging tot een klinische plaatsing, zou een klinische behandeling als bijzondere voorwaarde in de lijn der verwachting liggen. PI Vught adviseert echter een ambulante behandeling als bijzondere voorwaarde voor de v.i. Het is de Inspectie niet duidelijk geworden welke overwegingen hieraan ten grondslag liggen. Daarnaast heeft PI Vught in haar advies aangegeven dat er geen aanleiding was voor uitstel van de v.i. datum. Dit terwijl bekend was dat Philip O. geen vaste woon- of verblijfsplaats had en het niet duidelijk was of hij wel direct terecht zou kunnen voor de ambulante behandeling en het begeleid wonen. De Inspectie vindt dit moeilijk verenigbaar met de uitgesproken verwachting van PI Vught dat hij psychisch zou decompenseren bij het ontbreken van begeleiding en medicatie.

De Inspectie stelt vast dat de randvoorwaarden voor een verantwoorde v.i. niet op orde waren. Dit had te maken met wachtlijsten voor het begeleid wonen en de ambulante behandeling. Hierdoor was Philip O. slechter in zicht dan vooraf gewenst. De reclasseringswerker heeft naar het oordeel van de Inspectie binnen de mogelijkheden gezocht naar alternatieven om hem te begeleiden.

¹³ In de wederhoorreactie heeft Justid aangegeven deze behoefte al neergelegd te hebben bij het ministerie van Justitie en Veiligheid.

¹⁴ In psychiatrische zin decompenseren betekent dat een persoon, onder invloed van bijvoorbeeld een psychische stoornis, stress of een combinatie van factoren, niet meer in staat is zelf de regie over zijn gedrag te voeren. Dit kan zich uiten in meerdere vormen van gedrag, waaronder in zichzelf keren, niet invoelbaar gedragen richting anderen of agressie.

De Inspectie kan niet vaststellen of het invloed heeft gehad op het toezicht, maar concludeert wel dat de registratie in IRIS¹⁵ onvoldoende is geweest in deze casus. Daarnaast vond er een wisseling plaats in reclasseringswerkers. Aan Philip O. was gedurende enkele weken geen reclasseringswerker gekoppeld. Door deze twee omstandigheden was er een risico voor de continuïteit van het toezicht.

Aanbeveling aan de DJI

- Betrek bij het plaatsen van justitiabelen in het kader van hun resocialisatie ook de fase na einde detentie om zo te komen tot het meest passende traject.

Aanbeveling aan het LJ&R

- Borg de continuïteit van reclasseringstoezichten door een zorgvuldige registratie in IRIS en een goede overdracht bij uitval van een reclasseringswerker.

Signaleringen

Iemand die gezocht wordt door justitie kan nationaal of internationaal gesignaleerd worden met het doel om diegene op te sporen. Een signalering wordt opgesteld door de politie onder verantwoordelijkheid van het OM en kan worden ingezien door opsporingsdiensten. Naast de omstandigheid dat Philip O. in 2007 niet werd gesignaleerd nadat hij zich niet meldde voor de tenuitvoerlegging van de PIJ-maatregel, concludeert de Inspectie dat de signaleringen die tijdens zijn verblijf in het AMC in 2017 werden opgemaakt nadat hij niet terugkeerde van verlof, ook niet tot het gewenste resultaat hebben geleid. Het opstellen van signaleringen ten behoeve van zijn aanhouding is op verschillende momenten tijdens het verblijf van Philip O. in het AMC niet of verkeerd opgepakt. De Inspectie constateert verschillende tekortkomingen die hieraan hebben bijgedragen. Zo dient in de signalering te worden vermeld hoe de aantreffende autoriteit dient te handelen. In de onderhavige casus is de verkeerde handelwijze vermeld, waardoor Philip O. bij aantreffen op Schiphol niet is aangehouden, maar alleen naar zijn verblijfplaats werd gevraagd. Ook is Philip O. na een melding van vermissing ten onrechte niet gesignaleerd. Daarnaast is hij – in afwijking van tussen de politie en GGZ Nederland bestaande afspraken¹⁶ – niet actief opgespoord op de momenten dat hij niet terugkeerde van verlof. Dit had te maken met het feit dat het AMC hiertoe geen verzoek heeft gedaan.

Aanbeveling aan de Nationale Politie

- Zorg ervoor dat het uitvoerend personeel weet hoe het signaleringen moet verwerken in het systeem.

Zorg en straf

Gedurende de periode dat Philip O. voorwaardelijk in vrijheid was gesteld, is er vanwege een specifieke zorgbehoefte een IBS gelast welke later wordt voortgezet

¹⁵ IRIS staat voor Integraal Reclassering Informatie Systeem. Hierin registreren reclasseringswerkers hun werkzaamheden.

¹⁶ Convenant politie-GGZ-Nederland 2012.

met een rechterlijke machtiging.¹⁷ De Inspectie vindt dit begrijpelijk gelet op de door bij hem betrokken zorgprofessionals geconstateerde zorgbehoefte. Een aanleiding voor een strafrechtelijke interventie ontbrak. Door de civiele maatregel werd de proeftijd van de v.i. opgeschort.¹⁸ Er is op dat moment weinig informatie uitgewisseld tussen bij beide trajecten betrokken organisaties. Hierdoor was de justitiële geschiedenis van Philip O. in beperkte mate bekend bij het AMC, namelijk alleen het deel waarover melding was gemaakt in de geneeskundige verklaring die ten behoeve van de IBS was opgesteld. Daarnaast is er weinig contact gezocht tussen betrokken organisaties. De Inspectie stelt vast dat voor het AMC en het LJ&R onduidelijk was wie op welk moment waarvoor verantwoordelijk was en dat er niet strafrechtelijk ingegrepen kon worden in het kader van de v.i.

Een forensische setting was volgens het AMC passend voor Philip O. gelet op zijn gedrag en zijn ziektebeeld. Het is mogelijk om patiënten met een civiele titel in een forensische instelling te plaatsen. In deze casus is de poging hiertoe niet geslaagd. Het AMC heeft zelf een forensische instelling benaderd, maar Philip O. is daar vervolgens niet formeel aangemeld. Daarnaast heeft het AMC geen gebruik gemaakt van het Forensisch plaatsingsloket (FPL) van de DJI om Philip O. te plaatsen. Dit had te maken met de onbekendheid met justitiële organisaties zoals het FPL en het feit dat het AMC geen contact heeft gezocht met de Bopz-officier van het OM. Die had het AMC kunnen wijzen op de mogelijkheden van het FPL.

Aanbeveling aan GGZ Nederland en de DJI

- Zorg ervoor dat ggz-instellingen op de hoogte zijn van de mogelijkheden tot plaatsing in een forensische instelling en weten hoe ze dit moeten bewerkstelligen.

¹⁷ Artikel 27 Wet Bopz.

¹⁸ Zie ook de brief van de IGJ, 14 juni 2018.

1

Inleiding

1.1 Aanleiding

Op 27 juli 2017 vond er een dodelijk steekincident plaats in de Amsterdamse metro. Philip O. stak een willekeurig persoon neer. Het slachtoffer overleed kort daarna aan zijn verwondingen.

Philip O. kwam als minderjarige voor het eerst met justitie in aanraking. In 2006 is hij op 16-jarige leeftijd veroordeeld voor een poging tot doodslag tot een voorwaardelijke PIJ-maatregel.¹⁹ De voorwaardelijke PIJ-maatregel werd in 2007 omgezet in een onvoorwaardelijke. In 2007 vertrok Philip O. naar het buitenland en keerde terug naar Nederland in 2015. In 2016 is Philip O. voor een overval veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar en geplaatst in de penitentiaire inrichting Vught (PI Vught). Begin 2017 werd hij voorwaardelijk in vrijheid gesteld.²⁰ Tijdens de voorwaardelijke invrijheidstelling hield het Leger des Heils Jeugdbescherming en Reclassering (LJ&R) toezicht op Philip O. In mei 2017 is Philip O. opgenomen in het Academisch Medisch Centrum²¹ (AMC), in eerste instantie met een civielrechtelijke inbewaringstelling²² (IBS) die later is voortgezet met een rechterlijke machtiging²³ (RM). Tijdens een verlofmoment pleegde Philip O. het delict in de metro.

LJ&R meldde het steekincident op 28 juli 2017 bij de Inspectie Justitie en Veiligheid (hierna: de Inspectie). De Inspectie bekeek de periode van voorwaardelijke invrijheidstelling – inclusief het laatste deel van de detentie – in een oriënterend onderzoek.

¹⁹ PIJ staat voor plaatsing in een inrichting voor jongeren. Het is een behandelmaatregel voor jongeren met een ontwikkelingsstoornis of psychische aandoening.

²⁰ Justitiabelen met een gevangenisstraf van een jaar of langer kunnen tijdens de laatste fase van hun straf voorwaardelijk in vrijheid gesteld om in die periode onder voorwaarden te kunnen werken aan hun terugkeer in de maatschappij.

²¹ Het Academisch Medisch Centrum en het VU Medisch Centrum zijn op 7 juni 2018 bestuurlijk gefuseerd tot het Amsterdam UMC. In juridische zin blijven het twee aparte entiteiten. De Inspectie spreekt daarom over het AMC.

²² Op grond van artikel 20 Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet Bopz) kan iemand die onder invloed van een psychische stoornis een direct gevaar is voor zichzelf of zijn omgeving, in bewaring worden gesteld en op die grond gedwongen worden opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis. De IBS is een spoedmaatregel.

²³ Artikel 27 Wet Bopz. Een rechtelijke machtiging is vereist om iemand die geschoord is in zijn geestvermogens gedwongen op te nemen in een psychiatrisch ziekenhuis. Dit, om uit de stoornis voortkomend gevaar voor betrokkene zelf, voor anderen of voor de algemene veiligheid van personen of goederen af te wenden.

Het AMC meldde het incident op 28 juli 2017 bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en voerde een intern onderzoek uit onder leiding van een onafhankelijke externe voorzitter. De IGJ beoordeelde dit onderzoek.²⁴ De IGJ oordeelde dat er ten aanzien van de aan Philip O. verleende zorg sprake was van ernstige knelpunten. In haar brief gaat de IGJ in op de plaatsing van Philip O. in het AMC, de informatieoverdracht, externe forensische expertise, het opschalen binnen het AMC en risicotaxatie en toegekend verlof. De IGJ heeft aan het AMC gevraagd een verbeterplan op te stellen. Naar aanleiding hiervan heeft het AMC onder meer een ronde tafel conferentie georganiseerd met betrokken partijen om de knelpunten die zich voor deden tijdens het verblijf in het AMC te evalueren.²⁵ De IGJ heeft onderzocht in hoeverre de getroffen verbetermaatregelen zijn uitgevoerd. De verbetermaatregelen hadden betrekking op samenwerkingsafspraken met (forensische) ketenpartners, opschalen (escaleren) bij complexe zorgproblemen, beroepsgeheim, risicotaxatie en daarmee samenhangend verlofbeleid en aangiftebeleid. De IGJ concludeerde dat het AMC de verbetermaatregelen volledig heeft doorgevoerd en heeft om die reden het onderzoek afgesloten.²⁶

Op 30 juni 2018 verscheen een artikel van de Volkskrant in samenwerking met AT5 over onderhavige casus.²⁷ Daarin is onder meer gebruik gemaakt van bepaalde delen van het AMC-rapport. Onderdeel van het artikel is een reconstructie van het (justitiële) verleden van Philip O. De Volkskrant en AT5 stelden dat de verschillende instanties langs elkaar heen hadden gewerkt, onvoldoende met elkaar hadden gecommuniceerd en informatie ten onrechte niet hadden overgedragen. Daarnaast ontbrak het volgens de Volkskrant en AT5 aan regie in deze casus.

Op basis van de toen bekende feiten zag de Inspectie aanleiding voor een breed onderzoek naar het justitieel traject van Philip O. Zo kwam uit de berichtgeving het beeld naar voren dat de PIJ-maatregel nooit ten uitvoer zou zijn is gelegd en dat de informatieoverdracht tussen betrokken instanties niet goed zou zijn verlopen.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvraag

Het doel van dit onderzoek is het verkrijgen van inzicht in hoe de verschillende instanties in deze casus met Philip O. zijn omgegaan. Zo wil de Inspectie het lerend vermogen van de betrokken organisaties bevorderen. Dit leidt tot de volgende centrale vraag:

Welke lessen zijn er te trekken uit het handelen van betrokken instanties in deze casus?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, kijkt de Inspectie naar de gebeurtenissen die plaatsvonden vanaf het moment dat Philip O. voor het eerst met justitie in aanraking kwam tot en met het steekincident op 27 juli 2017. De Inspectie onderzoekt welke instanties hierbij betrokken waren en hoe zij in deze casus hebben gehandeld.

²⁴ Brief IGJ, 14 juni 2018, geraadpleegd via www.rijksoverheid.nl.

²⁵ Het verslag van deze bijeenkomst heeft het AMC aan de Inspectie verstrekt.

²⁶ Briefrapport IGJ, 31 juli 2019.

²⁷ E. Stoker (30 juni 2018). De metromoord: alle instanties faalden en toen was Joost dood. De Volkskrant. Geraadpleegd via www.volkskrant.nl. AT5 (30 juni 2018) Reconstructie: Had de fatale steekpartij in metro 53 voorkomen kunnen worden? Geraadpleegd via www.at5.nl.

Geboden slachtofferzorg

De Inspectie heeft in 2018 besloten om slachtofferzorg op te nemen in haar toezicht en is momenteel bezig met de ontwikkeling van haar toezichthoudende taak op dit terrein. Tegen deze achtergrond heeft de Inspectie de slachtofferzorg bij het onderzoek willen betrekken. Gaandeweg het onderzoek heeft de Inspectie echter vast moeten stellen dat een dergelijk onderzoek op dit moment te vroeg komt. Het toezicht op slachtofferzorg is complex. Enerzijds is in procedures vastgelegd hoe organisaties en bij slachtofferzorg betrokken functionarissen dienen te handelen. Anderzijds zijn bejegening, houding en gedrag van die functionarissen bepalend ten aanzien van hoe het handelen wordt ervaren. Om het handelen op een juiste en zorgvuldige wijze te kunnen beoordelen, acht de Inspectie duidelijke kaders en normen noodzakelijk. Een toetsingskader slachtofferzorg waarin normen en criteria worden geformuleerd voor het toezicht op slachtofferzorg wordt echter nog ontwikkeld en uitgewerkt. De Inspectie heeft daarom besloten geen bevindingen te publiceren ten aanzien van de slachtofferzorg. De Inspectie is van oordeel dat publicatie op dit moment geen recht zou doen aan de nabestaanden en daarnaast van onvoldoende meerwaarde zou zijn voor de betrokken organisaties. De Inspectie trekt lering uit dit traject en wil het toezicht op slachtofferzorg eerst verder ontwikkelen.

1.3 Afbakening

Periode

Als startpunt voor het onderzoek naar het justitieel traject geldt het eerste moment dat Philip O. met een justitiële instantie in aanraking kwam in 2005. Hij verbleef van 2007 tot midden 2015 in het buitenland. Deze periode betreft de Inspectie niet bij het onderzoek. Wel gaat de Inspectie na welke informatie over deze periode bekend was bij de Nederlandse autoriteiten. De onderzoeksperiode loopt tot de datum van het steekincident: 27 juli 2017.

Betrokken instanties

Er zijn verschillende instanties bij Philip O. betrokken geweest in bovengenoemde periode. De Inspectie betrok al deze instanties bij haar onderzoek, ook de niet justitiële organisaties. Hieronder volgt een opsomming van de instanties die het betreft:

- Koninklijke Marechaussee (KMar);
- Nationale Politie, eenheid Amsterdam;
- Openbaar Ministerie (OM);
- Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)
 - Dienst Individuele Zaken (DIZ)²⁸
 - Justitiële jeugdinrichting (JJI) Doggershoek²⁹
 - JJI Jongeren opvang centrum (JOC) Amsterdam³⁰
 - PI Vught
 - Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en psychologie (NIFP);
 - NIFP, Pieter Baan Centrum (PBC);
- William Schrikker Stichting Jeugdbescherming en Jeugdreclassering (WSS);

²⁸ Voor 2015 heette DIZ Bureau Selectie Functionarissen.

²⁹ Bestaat nu niet meer.

³⁰ Bestaat nu niet meer.

- Raad voor de Kinderbescherming (RvdK);
- Gemeente Amsterdam;
- Geestelijke Gezondheidsdienst Amsterdam (GGD);
- Justitiële informatiedienst (Justid);
- Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering (LJ&R);
- Academisch Medisch Centrum (AMC);
- HVO Querido;
- Reclassering Nederland, Bureau Buitenland.

De Inspectie heeft ook een aantal instanties bevraagd waarbij de opgehaalde informatie uiteindelijk niet relevant bleek te zijn voor de reconstructie. Deze instanties zijn niet meegenomen in het bovenstaande overzicht.

Daarnaast ging de Inspectie bij een aantal andere instanties na of Philip O. daar in beeld is geweest, omdat deze instantie bijvoorbeeld in dossierstukken naar voren kwam. Indien Philip O. niet bekend was bij een instantie, is de instantie niet in bovenstaand overzicht opgenomen.

Bereik

De Inspectie houdt niet op alle bovenstaande organisaties toezicht. De Inspectie houdt geen toezicht op het OM, de gemeente Amsterdam, de GGD en het AMC. Deze organisaties zijn wel bevraagd om een volledige feitenreconstructie te kunnen maken. De Inspectie beoordeelt deze organisaties niet op hun zelfstandig functioneren. Wel kijkt de Inspectie naar de samenwerking met (andere) justitiële organisaties die wel onder het toezicht vallen.

Alle organisaties die de Inspectie heeft bevraagd hebben, voor zover mogelijk, hun medewerking verleend aan het onderzoek. PI Vught en het AMC hebben wel medewerking verleend, maar een deel van de informatie niet verstrekt met een beroep op het medisch beroepsgeheim.³¹ De Inspectie heeft niet het volledige dossier gekregen van PI Vught. Alle informatie die PI Vught heeft gekwalificeerd als behandelinhoudelijk heeft zij niet aan de Inspectie verstrekt. Daarnaast heeft de Inspectie de interne onderzoeksrapportage van het AMC niet ingezien.

1.4 Methoden van onderzoek

Dossieronderzoek

De Inspectie is haar onderzoek gestart met het opvragen van dossierstukken over Philip O. bij de instanties waarvan zij wist dat ze bij hem betrokken waren. Op basis van de ontvangen informatie kwamen ook andere instanties in beeld. Indien relevant heeft de Inspectie ook hier dossierstukken opgevraagd. Dit resulteerde in een informatie-uitvraag bij de in paragraaf 1.3 genoemde organisaties.

Documentonderzoek

Om te toetsen in hoeverre het handelen van instanties in overeenstemming is met de interne procedures, heeft de Inspectie de nu geldende procedures opgevraagd tezamen met de procedures die golden ten tijde van het handelen van de instanties. Daarnaast heeft de Inspectie de relevante wet- en regelgeving betrokken.

³¹ Op grond van artikel 5:20 Algemene wet bestuursrecht kan degene die uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift verplicht is tot geheimhouding, het verlenen van medewerking aan het toezicht weigeren, voor zover dit uit de geheimhoudingsplicht voortvloeit.

Interviews

Op basis van de ontvangen informatie heeft de Inspectie interviews afgenomen bij een deel van de in paragraaf 1.3 genoemde instanties. De Inspectie heeft interviews afgenomen bij die instanties die geen of weinig dossierinformatie meer hadden over Philip O. of waar op basis van het dossier nog vragen open stonden. De Inspectie heeft geen interviews afgenomen bij de instanties die een beperkte rol hadden bij Philip O. of waar de vragen van de Inspectie reeds beantwoord konden worden op basis van de verstrekte informatie.

De Inspectie heeft zoveel mogelijk gesproken met de functionarissen die direct betrokken zijn geweest bij de casus. Dit was niet altijd mogelijk, onder meer omdat de betreffende functionaris soms al uit dienst was. In die gevallen is gezocht naar de best passende oplossing.

1.5 Relevante wet- en regelgeving

De Inspectie heeft het handelen van betrokken instanties die zijn betrokken bij het justitieel traject getoetst aan de wet- en regelgeving, beleidsregels en procedures die destijds van toepassing waren. Dit zijn onder andere:

- Aanwijzing executie;
- Aanwijzing voorwaardelijke invrijheidstelling;
- Aanwijzing Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens;
- Besluit justitiële en strafvorderlijke gegevens;
- Penitentiaire beginselenwet (Pbw);
- Reclasseringsregeling 1995;
- Regeling selectie, plaatsing en overplaatsing gedetineerden;
- Uitvoeringsbesluit voorwaardelijke invrijheidstelling;
- Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens;
- Wet politiegegevens;
- Wetboek van Strafrecht.

1.6 Leeswijzer

Hoofdstuk twee bevat een reconstructie van het justitieel traject van Philip O. op hoofdlijnen. In de daaropvolgende hoofdstukken zoomt de Inspectie in op de leerpunten die uit deze casus te trekken te zijn. Dat zijn achtereenvolgens het niet ten uitvoer leggen van de PIJ-maatregel, het signaleren van Philip O. op meerdere momenten, de periode aan het einde van zijn detentie en zijn voorwaardelijke invrijheidstelling en tot slot de samenloop tussen het strafrechtelijk en zorgtraject.

2

Reconstructie

Dit hoofdstuk bevat een algemene weergave van het justitieel traject van Philip O. Dit traject is onderverdeeld in verschillende fasen. Allereerst beschrijft de Inspectie het traject gedurende Philip O.'s jeugd. Daarna komt zijn verblijf in het buitenland aan bod, gevolgd door de terugkeer naar Nederland en de voorwaardelijke invrijheidstelling. Tot slot gaat de Inspectie in op de lessen die geleerd kunnen worden op basis van het justitieel traject. Deze lessen worden in de navolgende hoofdstukken uitgewerkt.

2.1 Jeugd

Eerste contact met justitie

Als minderjarige komt Philip O. voor het eerst in aanraking met justitie vanwege een verdenking van betrokkenheid bij vier fietsendiefstallen in september en oktober 2005. Op 29 november 2005 besluit het OM tot een voorwaardelijk sepot met als voorwaarde een taakstraf van 32 uur. Ook start vrijwillige begeleiding door Nieuwe Perspectieven.

Nieuwe Perspectieven is een programma dat zich richt op jongeren van 12 tot 23 jaar met problemen die zich uiten in bijvoorbeeld grensoverschrijdend gedrag en beginnende criminaliteit. De problematiek van deze jongeren is vaak te licht of te specifiek voor reguliere jeugdhulp, justitieel ingrijpen of zwaardere gespecialiseerde hulp. Nieuwe Perspectieven werd in onderhavige casus aangeboden door Spirit, een instelling voor jeugdhulp.³²

Veroordeling voor fietsendiefstallen

Op 20 februari 2006 start Philip O. met zijn taakstraf. Deze wordt op 21 februari 2006 als mislukt aangemerkt vanwege vernieling op de werkplek. Philip O. houdt zich hiermee niet aan de voorwaarde van zijn sepot en wordt alsnog vervolgd voor de vier fietsendiefstallen. Twee fietsendiefstallen worden bewezen verklaard. Philip O. krijgt hiervoor op 11 mei 2006 twee weken voorwaardelijke jeugdetentie met een proeftijd van twee jaar en een leerstraf van 25 uur³³ opgelegd. In het kader van

³² Zie www.spirit.nl.

³³ De leerstraf wordt door de RvdK op 26 oktober 2006 als niet uitvoerbaar aangemerkt omdat Philip O. in verzekering was gesteld vanwege een verdenking van een poging tot doodslag en om die reden in een JJI

de voorwaardelijke jeugddetentie dient Philip O. zich onder toezicht en begeleiding van de jeugdreclassering te stellen (maatregel hulp en steun (MHS)) en zich gedurende de proeftijd te gedragen naar de door de jeugdreclassering gegeven aanwijzingen. In het geval van Philip O. was dat de WSS.³⁴

De William Schrikker Groep biedt hulp en ondersteuning aan jeugdigen met een (verstandelijke) beperking of chronische ziekte en jeugdigen van ouders met een beperking. De William Schrikker Stichting Jeugdbescherming & Jeugdreclassering is hier een onderdeel van en voert de jeugdreclassering en jeugdbescherming uit.

Poging tot doodslag

Voordat de MHS feitelijk start wordt Philip O. op 11 juni 2006 opnieuw aangehouden. Hij wordt verdacht van een poging tot doodslag op een leeftijdsgenoot. Hij wordt in voorlopige hechtenis geplaatst en verblijft in eerste instantie in de JJI Doggershoek. Van daaruit wordt hij overgeplaatst naar de JJI het JOC ten behoeve van een pro Justitia onderzoek dat daar plaats kan vinden. Er vindt een psychologisch en psychiatrisch onderzoek plaats. De rapporteurs geven aan een voorwaardelijke PIJ-maatregel aangewezen te vinden om Philip O. te kunnen behandelen en begeleiden vanwege het ontbreken van een intrinsieke motivatie.

Op 9 oktober 2006 veroordeelt de rechter Philip O. voor de poging tot doodslag tot vijf maanden jeugddetentie en een voorwaardelijke PIJ-maatregel voor de duur van twee jaar met een MHS als bijzondere voorwaarde. Onderdeel van de MHS was ambulante behandeling en dagbesteding. Naast deze straf werd de eerder opgelegde voorwaardelijke jeugddetentie voor de fietsendiefstallen ten uitvoer gelegd na vordering daartoe door het OM. Philip O. had zich niet aan de voorwaarden gehouden gelet op de recidive.

Verblijf in jeugddetentie

Gedurende het verblijf in JJI het JOC vinden er meerdere geweldsincidenten plaats. Philip O. stelt zich agressief op richting groepsleiders en groepsgenoten. De inrichting legt hem hiervoor meerdere disciplinaire straffen op. Op 23 november 2006 komt hij uit detentie.

Maatregel Hulp en Steun

De begeleiding in het kader van de MHS gaat feitelijk van start op het moment dat Philip O. uit detentie komt. Hij wordt aangemeld voor behandeling bij de Bascule en speciaal onderwijs bij V.S.O. de Wetering.³⁵ De reclasseringswerker deed een zorgmelding bij de RvdK omdat ze zorgen had over de bereidheid van zijn moeder om mee te werken.

Vertrek naar het buitenland

Op 9 januari 2007 verneemt de reclasseringswerker van de mentor van Spirit dat Philip O. naar het buitenland vertrokken is. De dag erna bevestigt zijn moeder dit

verbleef. Gelet op de problematiek vond de RvdK de leerstraf niet toereikend en daarom onuitvoerbaar. De RvdK heeft de leerstraf geretourneerd.

³⁴ In het vonnis werd Bureau Jeugdzorg Amsterdam aangewezen als toezichhoudende instantie. Philip O. is hier aangemeld, maar vervolgens direct doorverwezen naar de William Schrikker Stichting. De William Schrikker Stichting werkte destijds onder mandaat van Bureau Jeugdzorg. Vermoedelijk hebben zij het toezicht overgenomen van Bureau Jeugdzorg vanwege hun specifieke doelgroep.

³⁵ Tegenwoordig heet deze school Orion College Zuid.

aan de reclasseringswerker. Op 24 januari 2007 verzoekt de WSS de RvdK om de MHS voortijdig te beëindigen omdat Philip O. in het buitenland verblijft en daarmee buiten het bereik van de begeleiding van de WSS. Op 2 februari 2007 geeft de Raad hier toestemming voor. De zorgmelding die eerder door de reclasseringswerker werd gedaan, is door de RvdK vanwege het vertrek naar het buitenland niet verder opgepakt.

Omzetting PIJ-maatregel

Op 27 april 2007 vordert het OM, na advies van de RvdK, de rechtbank om de voorwaardelijke PIJ-maatregel om te zetten naar een onvoorwaardelijke PIJ-maatregel omdat Philip O. zich er aan heeft onttrokken. Op 3 mei 2007 komt deze zaak op zitting. De rechtbank houdt de zaak aan vanwege de afwezigheid van Philip O. Tussen 3 mei en 13 mei 2007 bezoekt de politie zijn thuisadres meerdere keren om de oproeping voor de zitting aan hem uit te reiken. Tijdens een van deze bezoeken verneemt de politie van op dat moment daar aanwezige personen dat Philip O. inderdaad naar het buitenland is vertrokken.

De zitting vindt daarom uiteindelijk plaats zonder Philip O. Op 11 juli 2007 wordt de voorwaardelijke PIJ-maatregel omgezet in een onvoorwaardelijke.

Niet melden voor de tenuitvoerlegging

DIZ stuurt op 24 augustus 2007 een oproepbrief aan Philip O. waarin staat vermeld dat hij zich uiterlijk 4 september 2007 moet melden bij JJI het JOC. Als hij dit niet doet zou hij in het opsporingsregister worden geplaatst en worden aangehouden door de politie, aldus de oproepbrief. Philip O. heeft zich niet gemeld bij de JJI.

DIZ valt onder het hoofdkantoor van de DJI en is verantwoordelijk voor de plaatsing van justitiabelen op de juiste plaats en op het juiste moment.

Verdenking internetoplichting

In 2008 wordt in Friesland aangifte gedaan van internetoplichting via Marktplaats. Philip O. is de verdachte. De zaak wordt overgedragen aan de politie in Amsterdam. Voor deze verdenking wordt Philip O. gesignaleerd in het opsporingsstelsel (OPS). Dit betekent dat wanneer Philip O. wordt aangetroffen door een opsporingsambtenaar hij aangehouden kan worden voor deze verdenking.

2.2 Verblijf in het buitenland

In de Basisregistratie personen staat ten aanzien van Philip O. vanaf 1 december 2007 een postadres in Ghana geregistreerd. In november 2010 ontvangt Philip O. een nieuw paspoort van de Nederlandse ambassade in Londen. In juli 2015 keert hij terug naar Nederland. In de tussentijdse periode wordt hij voor meerdere feiten veroordeeld in België en het Verenigd Koninkrijk. De feiten betreffen onder meer vervalsing, fraude, wapenbezit en diefstal met geweld. Hij verbleef in ieder geval in het Verenigd Koninkrijk in detentie. Vanwege een technische fout is de diefstal met geweld pas op 8 augustus 2018 verwerkt in het Justitieel Documentatie Systeem.³⁶

³⁶ Bij het uitwisselen van informatie over vonnissen tussen landen kwam het voor dat de data na verzending niet verwerkt kan worden. De data werd dan corrupt. Nadat deze omissie bekend werd heeft

Tijdens zijn laatste gevangenisstraf in het Verenigd Koninkrijk zoekt Philip O. contact met Bureau Buitenland. Bureau Buitenland heeft contact opgenomen met de gemeente Amsterdam zodat Philip O. zich daar kon melden na terugkomst in Nederland voor het realiseren van woonruimte en een uitkering.

Bureau Buitenland is onderdeel van Reclassering Nederland en bereidt Nederlandse gedetineerden in het buitenland voor op hun terugkeer naar Nederland. Deze begeleiding vindt plaats op vrijwillige basis.

2.3 Terugkeer naar Nederland

Uitzetting naar Nederland

Op 10 juli 2015 wordt Philip O. door het Verenigd Koninkrijk uitgezet naar Nederland. Hij komt onder begeleiding van de Britse autoriteiten aan in Nederland waar hij wordt opgevangen door de KMar. Er wordt door de Britse autoriteiten alleen mondeling informatie overgedragen aan de KMar. Omdat in OPS een signalering open staat, houdt de KMar Philip O. direct aan. De openstaande signalering betreft de verdenking van internetoplichting uit 2008. Na contact met de officier van justitie blijkt deze zaak verouderd waarna de signalering wordt opgeheven. De KMar laat Philip O. voordat ze hem vrijlaten nog wel beoordelen door de crisisdienst op Schiphol omdat zijn gedrag hier aanleiding toe geeft. Nadat de dienstdoende arts van GGZ InGeest Philip O. heeft gezien, ziet hij geen aanleiding tot verdere actie.

Contacten met de politie in de zomer van 2015

Na zijn terugkomst in Nederland leidt Philip O. een zwervend bestaan in de zomer van 2015. Hij wordt meerdere keren door de politie aangetroffen en aangesproken, onder meer voor belediging van politie. In mutaties van de politie is terug te lezen dat de politie zich zorgen maakt over zijn gedrag. In een aandachtsvestiging³⁷ aangemaakt op 10 augustus 2015 verzoekt de verbalisant om Philip O. bij een volgende aanhouding te presenteren bij Vangnet & Advies³⁸ vanwege het gedrag van Philip O. en het vermoeden van schizofrenie. De politie heeft zelf namelijk niet de expertise om dit goed te beoordelen. Ook begeeft Philip O. zich deze zomer op Schiphol waar hij de aandacht van de KMar trekt. Daar krijgt hij een bekeuring voor het opgeven van een valse identiteit.

Veroordeling voor vernieling

Op 9 augustus 2015 vernielt O. een politievoertuig. De agenten maken proces verbaal op en Philip O. wordt heengezonden met een dagvaarding voor een zitting bij de politierechter op 18 september 2015. De politierechter veroordeelt hem tot een week voorwaardelijke gevangenisstraf met een proeftijd van een jaar.

Gewapende overval

Op 31 oktober 2015 pleegt Philip O. een gewapende overval op een tankstation. Hij wordt kort daarna aangehouden door de politie. Bij de voorgeleiding voor de rechter-commissaris mishandelt Philip O. een parketwacht. Hiervan wordt aangifte

Justid een applicatie ontwikkeld waarmee continu gemonitord wordt of dergelijke gevallen voorkomen. Indien een vonnis niet verwerkt kan worden wordt dit automatisch opgemerkt. Justid neemt dan contact op met het betreffende land met het verzoek het vonnis opnieuw te verzenden.

³⁷ Met een aandachtsvestiging wordt binnen de politie aandacht gevraagd voor een persoon of object.

³⁸ Vangnet & Advies draagt zorg voor mensen die daar meestal zelf niet om vragen maar deze zorg wel nodig hebben. Vangnet & Advies heeft ten behoeve hiervan een meldpunt waar zowel burgers als professionals zich kunnen melden.

gedaan. Vanaf 2 november 2015 verblijft hij in het Penitentiair Psychiatrisch Centrum (PPC) van PI Vught.

Een PPC is een afdeling van een reguliere gevangenis voor gedetineerden die bijzondere opvang behoeven.³⁹ De zorg die wordt geboden richt zich op psychische klachten. Vier PI's beschikken over een PPC.

Verblijf in PI Vught en het PBC

Tijdens zijn verblijf op het PPC wordt Philip O. meerdere keren uitgesloten van activiteiten of op een afzonderingscel geplaatst vanwege 'verward/psychotisch' gedrag. Zo nam hij niet altijd zijn medicatie in. Om wel een pro Justitia rapportage te kunnen opstellen wordt Philip O. op 26 april 2016 op last van de rechtbank opgenomen in het Pieter Baan Centrum (PBC). Daar wordt hij onderzocht door rapporteurs van het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en psychologie (NIFP) ten behoeve van een pro Justitia rapportage voor de rechtszitting. De rapporteurs concluderen dat niet kon worden vastgesteld of er bij hem ook sprake was van psychotische symptomen ten tijde van het plegen van het delict. Om deze reden kunnen zij geen uitspraak doen over een eventuele doorwerking van de pathologie in het gepleegde delict en daarmee ook niet over de toerekeningsvatbaarheid.

Op 3 juni 2016 wordt Philip O. vanuit het PBC teruggeplaatst in het PPC in PI Vught.

Het PBC van het NIFP is de psychiatrische observatiekliniek van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Gedragsdeskundigen van het PBC onderzoeken verdachten ten behoeve van een pro Justitia rapportage.⁴⁰

Veroordeling voor de overval

Op 1 september 2016 wordt Philip O. veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar⁴¹ voor de overval op een tankstation.

Laatste periode detentie in PI Vught

Op 26 oktober 2016 meldt PI Vught Philip O. via het Informatiesysteem forensische zorg (Ifzo) aan voor een klinische plaatsing tijdens detentie op grond van artikel 43 lid 3 Pbw met als doel begeleiding in de therapietrouw en in het bijzonder medicatietrouw. Op 31 oktober 2016 geeft het NIFP een indicatiestelling af voor klinische plaatsing. Een indicatiestelling is nodig om tot formele plaatsing te komen.⁴²

DIZ heeft een poging gedaan Philip O. toe te leiden naar de forensisch psychiatrische afdeling (FPA) van GGZ Noord Holland Noord om te zien of hij daar geplaatst kon worden. De FPA gaf bij DIZ aan hem niet op te kunnen nemen omdat de periode tot aan einde detentie te kort was om zinvolle behandeling te realiseren.

³⁹ Artikel 20c Regeling selectie, plaatsing en overplaatsing gedetineerden (Rspog).

⁴⁰ Zie www.nifp.nl.

⁴¹ Van deze twee jaar wordt de periode dat Philip O. preventief gehecht is afgetrokken.

⁴² Artikel 31 Rspog.

De periode tot aan einde detentie was in casu de startdatum van de voorwaardelijke invrijheidstelling, te weten 28 februari 2017.

Advies voorwaardelijke invrijheidstelling

Philip O. komt op 28 februari 2017 in aanmerking voor v.i. Zowel LJ&R (unit Eindhoven) en PI Vught adviseren over de v.i. Beide adviezen stelden dat er geen redenen waren om de v.i. van Philip O. uit of af te stellen en adviseerden een aantal bijzondere voorwaarden, waaronder ambulante behandeling en begeleid wonen.

Het arrondissementsparket van het OM waar Philip O. veroordeeld was is wel om advies gevraagd door de Centrale Voorziening v.i. (CVv.i.), maar heeft dit niet opgeleverd.

**De CVv.i. is een onderdeel van het OM dat zich bezig houdt met de v.i.
De CVv.i. is onder meer verantwoordelijk voor het vaststellen van de
bijzondere voorwaarden die gelden tijdens de v.i.**

2.4 Voorwaardelijke invrijheidstelling

Start van de voorwaardelijke invrijheidstelling

De CVv.i. verleent op 18 januari 2017 de voorwaardelijke invrijheidstelling. Als algemene voorwaarde geldt dat Philip O. zich niet schuldig mag maken aan een strafbaar feit. De opgelegde bijzondere voorwaarden zijn:

- meldplicht bij de reclassering;
- locatiegebod;
- drugs- en alcoholverbod;
- diagnostiek en indien nodig ambulante behandeling;
- begeleid wonen.

Daarnaast diende Philip O. actieve inspanning te verrichten voor het verkrijgen en behouden van een woonruimte en dagbesteding, diende hij naast een dagbesteding te beschikken over een inkomen en diende hij openheid te geven over zijn financiële situatie. Voor Philip O. geldt een proeftijd van een jaar waarin hij zich aan de algemene voorwaarde dient te houden. De proeftijd voor de bijzondere voorwaarden bedraagt 244 dagen.⁴³ LJ&R unit Amsterdam is belast met het toezicht op de naleving van de bijzondere voorwaarden. De voorwaardelijke invrijheidstelling gaat in op 28 februari 2017.

Behandeling en begeleid wonen

De reclasseringswerker meldt Philip O. aan voor begeleid wonen en voor de ambulante behandeling. Voor beide is echter een wachtlijst van een aantal maanden. Om deze periode te overbruggen, regelt de reclasseringswerker onderdak via de gemeente Amsterdam in de vorm van de winteropvang. Hier maakt Philip O. echter nooit gebruik van. Daarnaast meldt de reclasseringswerker Philip O. aan bij de GGD waar hij wekelijks medicatie en begeleiding kan krijgen.

⁴³ Zie de aanwijzing voorwaardelijke invrijheidstelling. De duur van de proeftijd van de algemene voorwaarde is gelijk aan de periode waarover v.i. wordt verleend, maar bedraagt tenminste één jaar. De proeftijd van de bijzondere voorwaarde(n) bedraagt ten hoogste de periode waarover v.i. wordt verleend. Hier is geen minimum aan verbonden.

Gedurende deze periode is Philip O. niet altijd goed bereikbaar voor de reclassering. Ook is onduidelijk waar hij verblijft omdat hij geen gebruik maakte van de winteropvang en omdat hij in de daarop aansluitende opvang van het Leger des Heils maar enkele nachten verblijft.

Inbewaringstelling

Op 9 mei 2017 besluit een psychiater van de GGD om Philip O. te laten beoordelen door de spoedeisende psychiatrische hulp ten behoeve van een eventuele IBS. Aanleiding hiervoor is het psychiatrisch ziektebeeld. Hij wordt met de psycholance⁴⁴ vervoerd naar de locatie waar de beoordeling plaatsvindt. De dienstdoende psychiater geeft een geneeskundige verklaring af op grond waarvan de IBS wordt aangevraagd bij de burgemeester. Philip O. wordt dezelfde dag in het kader van de IBS opgenomen in het AMC. De IBS wordt later voortgezet met een RM.

Tijdens het verblijf in het AMC

Op 17 mei 2017 vertoont Philip O. agressief gedrag naar een andere patiënt. Ongeveer drie weken later, op 7 juni 2017, gooit Philip O. met heet water naar een verpleegkundige. Hier wordt aangifte van gedaan.⁴⁵ Het AMC vindt dat Philip O. gelet op zijn gedrag afwijkt van de doelgroep die ze normaal gesproken behandelen. Het AMC neemt contact op met Forensisch Psychiatrische Kliniek (FPK) Inforsa om te vragen of zij Philip O. op kunnen nemen. Hij wordt echter niet formeel aangemeld en een (over)plaatsing komt niet tot stand. Het AMC onderneemt geen andere pogingen Philip O. ergens anders op te laten nemen. Wel laten zij herhaaldelijk aan de reclasseringswerker weten dat ze vinden dat Philip O. beter in een andere setting geplaatst kan worden.

Veroordeling voor de mishandeling van de parketwacht

Philip O. wordt op 12 juni 2017 voor de mishandeling van de parketwacht veroordeeld tot een taakstraf van 40 uur en een maand voorwaardelijke gevangenisstraf met een proeftijd van een jaar. Ook moet hij een schadevergoeding van € 4.000,00 betalen. Philip O. gaat tegen deze uitspraak in beroep.

Verloven en vermissingen

Op verschillende momenten mag Philip O. op verlof gaan voor een aantal uur. Hij keert meerdere keren niet op tijd terug. Het AMC heeft hem daarom meerdere keren bij de politie als vermist opgegeven. De politie heeft deze vermissingen verwerkt in signaleringen zodat Philip O. teruggebracht kon worden naar het AMC als hij ergens zou worden aangetroffen. Hij is steeds op eigen initiatief terug gekeerd. Op 28 juni 2017 is Philip O. weer vermist. Het AMC heeft dit gemeld bij de politie en die heeft hem gesignaleerd in het opsporingsregister (OPS). De KMar treft hem die dag op Schiphol aan bij de paspoortcontrole. Zij handelen conform wat in de signalering vermeld staat door te vragen naar zijn verblijfplaats. Philip O. geeft hier geen antwoord op waarna hij mag gaan.

Het steekincident

Op 27 juli gaat Philip O. in de middag op verlof. Rond 18.00 uur vindt het steekincident met fatale afloop plaats in de Amsterdamse metro. Hij wordt direct aangehouden.

⁴⁴ Een gespecialiseerde ambulance die kan worden ingezet voor het vervoer van psychisch verwarde personen.

⁴⁵ De politie heeft bij de Inspectie aangegeven dat de medewerker die de aangifte had gedaan na het plaatsvinden van het steekincident op 27 juli 2017 niet meer mee wilde werken aan het onderzoek en de aangifte wilde intrekken.

2.5 Te leren lessen

De Inspectie heeft in het justitiële traject dat Philip O. heeft doorlopen vier onderwerpen geïdentificeerd waar lessen uit te leren zijn. Dat zijn:

- de PIJ-maatregel die niet ten uitvoer is gelegd;
- het signaleren van Philip O. op meerdere momenten dat hij vermist was;
- de laatste fase van de detentie van Philip O. (2016-2017) en zijn voorwaardelijke invrijheidstelling;
- het zorg- en strafrechtelijk traject.

In de volgende hoofdstukken gaat de Inspectie op ieder onderwerp dieper in. De Inspectie geeft hiermee antwoord op de onderzoeksvraag.

3

Mislukken tenuitvoerlegging PIJ- maatregel

Dit hoofdstuk gaat in op de vraag waarom de PIJ-maatregel die aan Philip O. werd opgelegd nooit ten uitvoer is gelegd. De Inspectie beschrijft het mislukken van de tenuitvoerlegging en gaat daarna nader in op één van de oorzaken hiervan: de informatieverstrekking over de executie van straffen.

De Inspectie begint het hoofdstuk met haar conclusie, dit is weergegeven in het parse kader. Per paragraaf schetst de Inspectie het relevante kader waarna zij ingaat op de casus.

De Inspectie concludeert dat de PIJ-maatregel niet ten uitvoer is gelegd terwijl dat wel had gekund en gemoeten. Hij is niet ten uitvoer gelegd omdat Philip O. er niet voor is gesignaleerd nadat hij geen gehoor heeft gegeven aan de oproep van de DJI zich te melden bij een JJI. Ook is de PIJ-maatregel tijdens latere contacten met justitiële organisaties en strafzaken niet alsnog ten uitvoer gelegd. Dit had in ieder geval te maken met de informatievoorziening over de executie van vrijheidsstraffen.

3.1 Gang van zaken na omzetting

3.1.1 Kader

PIJ-maatregel

Artikelen 77h en 77s van het Wetboek van Strafrecht geven de rechter de mogelijkheid om voor bepaalde categorieën delicten de PIJ-maatregel op te leggen. De maatregel kan opgelegd worden aan verdachten bij wie ten tijde van het begaan van het misdrijf een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van de geestvermogens bestond. Ten tijde van de oplegging van de maatregel aan Philip O. gold dat de maatregel twee jaar duurde. Na twee jaar wordt de maatregel voorwaardelijk beëindigd, tenzij hij wordt verlengd conform de procedure zoals neergelegd in artikel 77t van het Wetboek van Strafrecht. De maatregel kan met ten hoogste twee jaar verlengd worden maar mag in totaal niet langer dan zeven jaar duren.⁴⁶ De PIJ-maatregel wordt ten uitvoer gelegd in een JJI van de DJI.⁴⁷

⁴⁶ Artikel 77t lid 2 Wetboek van Strafrecht.

Executieverantwoordelijkheid

Het OM is op grond van artikel 553 van het Wetboek van Strafvordering belast met de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen. De feitelijke tenuitvoerlegging gebeurt door andere organisaties, zoals de DJI en de drie reclasseringsorganisaties.⁴⁸ Indien de tenuitvoerlegging van een straf of maatregel niet tot stand komt, stagneert of vroegtijdig stopt, dient de betrokken uitvoeringsorganisatie dit te melden bij het OM zodat die kan beslissen welke vervolgstap gezet moet worden.

Met de invoering van de Wet herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen verschuift de verantwoordelijkheid voor de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke beslissingen van het OM naar de Minister van Justitie en Veiligheid. Bovenstaande informatiestromen gaan dan ook anders lopen. Zo krijgt het nieuw opgerichte Administratie- en Informatie Centrum Executieketen (AICE) van het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) een centrale rol.

Voorwaardelijke straffen en maatregelen

In het strafrecht bestaat de mogelijkheid om straffen en maatregelen voorwaardelijk of gedeeltelijk voorwaardelijk op te leggen. De rechter stelt hierbij een proeftijd vast waarin de veroordeelde zich aan de gestelde voorwaarden moet houden.⁴⁹ Als de veroordeelde zich niet aan de voorwaarden houdt kan de voorwaardelijk opgelegde straf of maatregel alsnog geheel of gedeeltelijk ten uitvoer gelegd worden. In die gevallen kan het OM de tenuitvoerlegging vorderen van (een deel van) de voorwaardelijke straf dan wel van het voorwaardelijk strafdeel bij de rechter.

3.1.2 Casus

De voorwaardelijke PIJ-maatregel van Philip O. is, conform de vordering van het OM, in 2007 in zijn geheel omgezet in een onvoorwaardelijke PIJ-maatregel. Hij hield zich namelijk niet aan de voorwaarden door naar het buitenland te vertrekken. Dit betekende dat hij in een JJI geplaatst moest worden. Hij heeft echter geen gehoor gegeven aan de oproepbrief van de DJI waarin stond dat hij zich bij een JJI moest melden.

De Inspectie heeft in dit onderzoek niet vast kunnen stellen of de DJI het OM heeft geïnformeerd over het feit dat Philip O. zich niet had gemeld op 4 september 2007. Zowel binnen de DJI als binnen het OM is hier namelijk geen informatie over terug te vinden.⁵⁰ Om deze reden is ook niet te achterhalen of de politie door de DJI of het OM is gevraagd om Philip O. te signaleren. De Inspectie stelt wel vast dat hij nooit is gesignaleerd voor de PIJ-maatregel, zowel niet in nationaal als in internationaal verband (zie verder hoofdstuk 4 over signaleringen).

Hoewel Philip O. op het moment van terugkomst in Nederland geen minderjarige meer was, was het toen nog steeds mogelijk de PIJ-maatregel ten uitvoer te leggen.

⁴⁷ Artikel 77s lid 6 Wetboek van Strafrecht en artikel 3a Pbw.

⁴⁸ Reclassering Nederland, LJ&R en Stichting Verslavingsreclassering GGZ.

⁴⁹ Artikelen 14a, 14b en 14c Wetboek van Strafrecht.

⁵⁰ De DJI heeft in haar wederhoorreactie aangegeven dat dit mogelijk te maken heeft met de destijds geldende Wet bescherming persoonsgegevens. De Inspectie heeft echter niet vast kunnen stellen of dit inderdaad de achterliggende reden is.

De executieverjaringstermijn was namelijk nog niet verstreken.⁵¹ Omdat hij niet is gesignaleerd voor zijn PIJ-maatregel is hij hier echter niet voor aangehouden bij terugkomst in Nederland op 10 juli 2015. Na zijn terugkomst in Nederland kwam Philip O. opnieuw meerdere keren met justitiële organisaties in aanraking. Uit het onderzoek van de Inspectie blijkt dat op die momenten de nog openstaande PIJ-maatregel niet alsnog ten uitvoer is gelegd terwijl dat wel had gekund.⁵²

3.2 Informatie in de strafrechtketen over de executie van straffen

In paragraaf 3.2.1 is aangegeven dat niet vastgesteld kan worden of het OM in 2007 op de hoogte is gesteld van het feit dat Philip O. zich niet had gemeld voor zijn PIJ-maatregel. Het is dus onbekend of het OM via deze route op de hoogte was van het feit dat de PIJ-maatregel niet ten uitvoer werd gelegd. Dit is echter niet de enige lijn van waaruit het OM zich informeert over de status van de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke beslissingen. Bij de beoordeling van strafzaken gaat het OM namelijk in principe uit van de informatie die op de justitiële documentatie is opgenomen. Daarom heeft de Inspectie de werkwijze ten behoeve van de uittreksels justitiële documentatie bekeken.

3.2.1 Kader

Het Justitieel Documentatiesysteem

“Justid voorziet ketenpartners van historische en actuele informatie over personen en zaken in de strafrechtketen. Het betreffen misdrijven en een groot aantal overtredingen. Misdrijven en een groot aantal overtredingen worden geregistreerd in het Justitieel Documentatiesysteem (JDS) Het uittreksel justitiële documentatie (UJD) geeft inzicht in:

- of de betrokken persoon eerder met justitie in aanraking is geweest;
- van welke strafbare feiten deze verdacht is (geweest);
- welke strafrechtelijke beslissing is genomen;
- welke straffen/maatregelen/voorwaarden daarbij zijn opgelegd;
- wanneer deze straffen/maatregelen zijn uitgevoerd en op welke manier.”⁵³

In de Wet Justitiële en Strafvorderlijke gegevens (Wjsg) en het onderliggende Besluit justitiële en strafvorderlijke gegevens (Bjsg) is onder andere vastgelegd

⁵¹ Voor de berekening van de executieverjaringstermijn wordt uitgegaan van de straf die op het grondfeit (in deze casus doodslag) is gesteld (artikel 78 Wetboek van Strafrecht). De executieverjaringstermijn is 1/3 langer dan de vervolgingsverjaringstermijn (artikel 76 Wetboek van Strafrecht). Toen de veroordeling tot de onvoorwaardelijke PIJ-maatregel onherroepelijk werd op 11 juli 2007 gold voor doodslag een vervolgingsverjaringstermijn van 20 jaar voor volwassenen (oud artikel 70 Wetboek van Strafrecht). Deze is voor jeugdigen de helft korter, dus 10 jaar (artikel 77d Wetboek van Strafrecht). Dat maakt dat de executieverjaringstermijn voor de onvoorwaardelijke PIJ-maatregel van Philip O. 13 jaar en 4 maanden bedroeg. Vanaf 1 april 2013 is de vervolgingsverjaringstermijn voor jeugdigen voor doodslag verlengd naar 20 jaar (artikel 77d lid 3 Wetboek van Strafrecht). Op grond van het overgangsrecht van de Wet van 15 november 2012 is deze nieuwe termijn ook van toepassing op feiten die op de datum van inwerkingtreding van de wet nog niet waren verjaard (ook al was het feit al daarvoor gepleegd). Dit was het geval voor Philip O. Dit maakt dat de executieverjaringstermijn van de onvoorwaardelijke PIJ-maatregel 26 jaar en acht maanden bedraagt. Deze had dus nog ten uitvoer gelegd kunnen worden toen hij terugkeerde in Nederland. Zijn leeftijd speelt hierbij geen rol.

⁵² De Inspectie merkt hierbij op dat de plaatsing van een meerderjarige in een instelling voor minderjarigen wellicht niet altijd wenselijk is. Het Wetboek van Strafrecht biedt echter geen mogelijkheid om een PIJ-maatregel die nog niet is gestart, om te zetten in een maatregel voor volwassenen. Artikel 77k Sr biedt deze mogelijkheid alleen voor jeugddetentie.

⁵³ Zie www.justid.nl.

welke gegevens als zodanig worden aangemerkt, hoe lang ze bewaard moeten worden en wie er kennis van mag nemen.

Informatie over de executiestatus van straffen

De verantwoordelijke uitvoeringsorganisatie dient het OM te informeren over niet gestarte dan wel stagnerende tenuitvoerlegging van straffen. Het is de Inspectie niet bekend of deze informatie bij het OM alleen bij de behandelend zaakofficier bekend is of ook breder. Als zich een nieuwe strafzaak aandient kan deze opgepakt worden door een andere officier van justitie. Mocht deze 'nieuwe' officier van justitie de informatie over de tenuitvoerlegging van een eerder opgelegde straf of maatregel niet binnen het OM (kunnen) raadplegen, is het UJD momenteel het enige waar deze officier zich op kan baseren.

Daarnaast is sprake van meerdere wegen waarlangs informatie over de executie van straffen gedeeld wordt met Justid. Zo levert het OM van alle straffen het einde van de executie aan bij Justid vanuit de executieverantwoordelijkheid. Maar ook de DJI en de reclassering leveren van een aantal categorieën informatie hierover aan bij Justid. Justid verwerkt dit op het UJD. Deze werkwijze gaat veranderen als de Wet herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen (zie het kader in paragraaf 3.1.1) in werking treedt.

Executie van straffen op het UJD

Justid krijgt informatie over de executie van straffen aangeleverd van onder meer het OM, de drie reclasseringsorganisaties en de DJI.

Het OM levert informatie over de executie van straffen en maatregelen aan naar aanleiding van een afloopbericht afkomstig van een uitvoeringsorganisatie. Uitvoeringsorganisaties geven daarnaast ook zelf informatie door aan Justid. De drie reclasseringsorganisaties verstrekken informatie over mislukte en voltooide werkstraffen. Sinds 2010 stuurt de DJI informatie naar Justid over de begin- en einddatum van detentie van justitiabelen. Informatie over de executie van vrijheidsstraffen en vrijheid ontnemende maatregelen werd eerder alleen op het UJD vermeld wanneer de straf of maatregel volledig ten uitvoer was gelegd. Dit had in de praktijk tot gevolg dat wanneer er geen informatie over de executie op het uittreksel stond, dit alleen betekende dat de executie niet was afgerond. Hier bleek niet uit of de executie was gestart of niet.

Informatie die Justid ontvangt over de executie van een straf verwerkt zij op het uittreksel van betrokkene. Informatie over niet gestarte straffen en maatregelen wordt niet gedeeld met Justid waardoor deze niet op het UJD terecht komt.

Als op het UJD niets staat vermeld over de tenuitvoerlegging van een straf of maatregel betekent dit dat de tenuitvoerlegging ervan nog niet is afgerond. Er is niet uit op te maken of er een start is gemaakt met de tenuitvoerlegging.

3.2.2 Casus

Philip O. had een vrijheid ontnemende maatregel opgelegd gekregen. Op basis van het UJD kon niet opgemaakt worden of deze maatregel was gestart en nog liep of dat hij nog niet was gestart. De Inspectie constateert namelijk dat op het UJD van Philip O. geen informatie staat over de tenuitvoerlegging van de onvoorwaardelijke PIJ-maatregel. De Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens schrijft momenteel

voor dat de wijze van executie pas achteraf wordt geregistreerd. De Inspectie is van oordeel dat op het UJD explicieter zou kunnen worden opgenomen wat de (voorzien) start is van de tenuitvoerlegging van een straf of maatregel dan wel dat dit nog niet bekend is. Op deze wijze wordt het ook voor medewerkers die het UJD vanuit de taakuitvoering raadplegen eenvoudiger duidelijk wat de status is van de tenuitvoerlegging.

De pro Justitia rapportage van 14 juli 2016

Noemenswaardig is dat in de pro Justitia (PJ) rapportage van 14 juli 2016 vermeld staat dat de PIJ-maatregel nooit ten uitvoer is gelegd. Dit is niet gebaseerd op geverifieerde informatie uit de keten. De rapporteur heeft dit afgeleid uit het verleden van Philip O. zoals zij dat in kaart had gebracht ten behoeve van de PJ-rapportage.

4

Signaleren

In dit hoofdstuk neemt de Inspectie de signaleringen onder de loep. De Inspectie gaat in op de wijze waarop wordt omgegaan met vermiste of gezochte personen en het aantreffen van Philip O. op Schiphol op 28 juni 2017. Tot slot benoemt de Inspectie nog een aantal fouten die ten aanzien van signaleringen zijn gemaakt.

De Inspectie begint het hoofdstuk met haar conclusie, dit is weergegeven in het paarse kader. Per paragraaf schetst de Inspectie het relevante kader waarna zij ingaat op de casus.

De Inspectie concludeert dat het signaleren van Philip O. in deze casus niet tot de gewenste resultaten heeft geleid. Signaleringen ten behoeve van de aanhouding van Philip O. zijn op verschillende momenten niet of verkeerd opgepakt. De Inspectie constateert tekortkomingen die hieraan hebben bijgedragen zoals het vermelden van de verkeerde gevraagde handelwijze op de signalering.

4.1 Actieve opsporing

4.1.1 Kader

Personen kunnen om verschillende redenen gezocht worden door justitiële autoriteiten. Het kan gaan om een verdenking van een misdrijf of om iemand die rechtens zijn vrijheid is ontnomen maar die zich aan deze vrijheidsbeneming onttrekt. Personen die gezocht worden kunnen nationaal en internationaal gesignaleerd worden. Signalering vindt plaats onder het gezag van het OM en wordt feitelijk uitgevoerd door de politie.

Nationale signalering

Als iemand gezocht wordt kan hij gesignaleerd worden binnen Nederland. Dat gebeurt in het Opsporingsregister (OPS). In dit register worden alleen personen geregistreerd die reeds als 'onvindbaar' zijn aangemerkt. Als iemand wordt aangehouden en de opsporingsambtenaar OPS raadpleegt kan hij de signalering zien met daarin de reden voor de signalering en de gewenste handelwijze.

Nieuw systeem voor signaleringen na 1 oktober 2018

Sinds 1 oktober 2018 werkt de tenuitvoerleggingsketen met een nieuw systeem: Executie & Signalering (E&S). Hierin staan alle executieopdrachten, ook van personen die niet als onvindbaar zijn aangemerkt en waarvoor pas net een arrestatiebevel is uitgevaardigd.⁵⁴ Ook in E&S staan de reden voor signalering en de gewenste handelwijze vermeld.

Internationale signalering

Personen kunnen ook internationaal gesignaleerd worden. Dit kan voor alleen het Schengengebied of ook daarbuiten. Het systeem dat hiervoor wordt gebruikt is het Schengen Informatie Systeem (SIS). Hiervan is momenteel de tweede generatie van in gebruik (SIS II).⁵⁵ Een signalering die door een deelnemend land in SIS wordt gezet kan door alle deelnemende landen gezien worden. Indien iemand in het buitenland aangetroffen wordt met een openstaande SIS-signalering wordt contact opgenomen met het land dat de signalering heeft opgemaakt. Dit contact verloopt via de Bureaus Sirene⁵⁶ die ieder Schengenland dient te hebben. Een internationale signalering in SIS II is niet hetzelfde als een Europees aanhoudingsbevel (EAB).⁵⁷

Werkwijze politie – eenheid Amsterdam

Als een persoon vermist is, is het in de meeste gevallen een politieagent die dit registreert op basis van de melding van vermissing. Deze registratie vindt plaats in het ICT-systeem van de politie Basisvoorziening Handhaving (BVH). Dit geldt als een signaleringsopdracht. Deze wordt per e-mail doorgezet naar het team binnen de eenheid dat voor de signaleringen verantwoordelijk is. Met behulp van een applicatie plaatst dit team de signalering in OPS. Het plaatsen van een signalering in SIS II kost meer tijd dan in OPS omdat deze ook een foto en vingerafdrukgegevens dient te bevatten en omdat Bureau Sirene deze signaleringen controleert. Deze werkwijze geldt per juli 2018.

Signaleren staat niet gelijk aan actief opsporen

Dat iemand gesignaleerd staat betekent niet perse dat deze persoon actief wordt opgespoord. Het is een afweging van het OM om al dan niet actief op te sporen. Dit is onder andere afhankelijk van het ingeschatte gevaarsrisico van de betrokkene. Voor een aantal doelgroepen, zoals ggz-patiënten, zijn tussen ketenpartners afspraken gemaakt over het al dan niet actief opsporen.

Nadere afspraken politie en GGZ Nederland

In 2012 sloten de politie en GGZ-Nederland een convenant.⁵⁸ Hierin zijn afspraken vastgelegd om de samenwerking te verbeteren. Het gaat om de samenwerking bij

⁵⁴ Brief van de Minister voor Rechtsbescherming, 4 maart 2019, 2506277.

⁵⁵ Europese verordening 1987/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 20 december 2006 betreffende de instelling, de werking en het gebruik van het Schengeninformatiesysteem van de tweede generatie (SIS II).

⁵⁶ Op basis van de Europese verordening 1987/2006 heeft ieder Schengenland een Bureau Sirene. Deze bureaus zijn aanspreekpunt voor elkaar in het kader van SIS-signaleringen. In Nederland is Bureau Sirene ondergebracht bij het Landelijk Internationaal Rechtshulp Centrum, onderdeel van de Landelijke Eenheid.

⁵⁷ Het OM is bevoegd tot het uitvaardigen van een EAB. Met een EAB verzoekt een Europese lidstaat een andere lidstaat (of meerdere lidstaten) een verdachte van een misdrijf of een veroordeelde over te leveren. Aan een EAB wordt uitvoering gegeven door een signalering in SIS II op te maken. In SIS II staan naast EAB's ook vermissingen en personen die geen recht hebben op toegang tot of verblijf in het Schengengebied.

⁵⁸ Convenant politie-GGZ-Nederland 2012. Het landelijk convenant is eind 2016 geëvalueerd door de politie en GGZ Nederland. Naar aanleiding van de evaluatie hebben partijen in 2017 een aantal aanvullende afspraken en aanbevelingen vastgelegd in een oplegger. Aan die verbeteringen wordt gewerkt.

opvang, begeleiding en behandeling van mensen met psychische en/of verslavingsproblematiek die overtredingen begaan, overlast geven of hulpverlening nodig blijken te hebben. Eén van de gemaakte afspraken betreft het verzoeken van het OM om een vermiste patiënt die een gevaar voor zichzelf of de omgeving vormt actief op te sporen bij een vermissing. De ggz-instelling waar de patiënt verblijft, moet dit verzoeken aan de officier van justitie.

4.1.2 Casus

Naast het feit dat Philip O. in 2007 niet is gesignaleerd voor zijn PIJ-maatregel zijn er meerdere momenten waarop signaleringen een rol hebben gespeeld in deze casus. Deze waren er tijdens zijn verblijf in het AMC. Philip O. heeft zich een aantal keer te laat terug in het AMC gemeld na een verlofmoment.⁵⁹ Hierop heeft het AMC hem als vermist opgegeven. Hij is vervolgens meerdere keren in verschillende opsporingsystemen gesignaleerd.

In de signaleringsformulieren van Philip O. ten tijde van zijn verblijf in het AMC staat de hoogste gevaar classificatie vermeld. Dit stond zowel op de signaleringen die in OPS zijn geplaatst als op de signaleringen die in SIS II zijn geplaatst. Hieruit leidt de Inspectie af dat, conform het convenant tussen de politie en de GGZ Nederland, het AMC aan het OM had kunnen verzoeken Philip O. actief op te sporen.⁶⁰ Dit is niet gebeurd. Het AMC heeft geen contact opgenomen met de officier van justitie (zie verder hoofdstuk 6). Hierbij geldt dat de Inspectie niet kan vaststellen of actieve opsporing nodig geacht zou zijn door het AMC dan wel het OM.

4.2 Aantreffen Philip O. op Schiphol

4.2.1 Kader

Gewenste handelwijze in de signalering

Op het signaleringsformulier moet vermeld staan hoe de opsporingsambtenaar die de gezochte persoon aantreft, dient te handelen. Hier zijn twee opties mogelijk die afhankelijk zijn van de reden voor signalering. Als een volwassene vermist is, is de handelwijze dat de opsporingsambtenaar de gezochte persoon vraagt naar diens verblijfplaats en deze doorgeeft aan de signalerende politiedienst. Bij een vermissing is namelijk geen grond om iemand aan te houden omdat mensen de vrijheid hebben te gaan waar ze willen, tenzij het een minderjarige betreft.

De tweede handelwijze is opsporen, aanhouden, terugbrengen (OAT). Deze is van toepassing wanneer iemand rechtens zijn vrijheid is ontnomen en hij dus in een gesloten setting dient te verblijven. De opsporingsambtenaar dient de gezochte persoon dan aan te houden en hem terug te (laten) brengen naar de instelling waar de vrijheidsbeneming ten uitvoer wordt gelegd. Er zijn verschillende juridische gronden waarop iemand rechtens zijn vrijheid kan worden ontnomen. Voorbeelden zijn een gevangenisstraf, een terbeschikkingstelling of een rechterlijke machtiging in het kader van de wet Bopz.

⁵⁹ Dit speelde niet ten tijde van het steekincident op 27 juli 2017.

⁶⁰ Het AMC staat niet op de lijst van leden van GGZ Nederland. Het AMC heeft in haar wederhoorreactie echter kenbaar gemaakt het convenant wel te volgen.

4.2.2 Casus

Op 28 juni 2017 heeft Philip O. zich niet op tijd terug bij het AMC gemeld na zijn verlof die dag. Daarop heeft het AMC hem als vermist opgegeven bij de politie. De politie heeft hiervoor een signalering gemaakt. Op basis van deze signalering heeft de KMar op Schiphol Philip O. die avond aangesproken bij de paspoortcontrole. In de signalering stond vermeld dat Philip O. naar zijn verblijfplaats gevraagd moest worden. De betrokken ambtenaren hebben gehandeld conform de in de signalering genoemde gewenste handelwijze.⁶¹ In de signalering had moeten staan dat hij aangehouden moest worden en naar het AMC gebracht moest worden in het kader van de aan hem opgelegde rechterlijke machtiging. In de signalering stond dus de verkeerde handelwijze vermeld. Philip O. is op 29 juni 2017 op eigen beweging om omstreeks 03.00 uur teruggekeerd in het AMC. Het is de Inspectie niet duidelijk geworden wat Philip O. heeft gedaan tussen het passeren van de paspoortcontrole en het terugkeren in het AMC.

4.3 Overig

Signalering uit 2008

Zoals vermeld in hoofdstuk 3 is Philip O. niet gesignaleerd geweest voor zijn PIJ-maatregel. Als gevolg hiervan heeft de KMar op Schiphol hem bij terugkomst in Nederland op 10 juli 2015 hier niet voor aangehouden. De KMar heeft hem wel voor een ander feit aangehouden. Dit betrof een verdenking van internetoplichting uit 2008. Na contact met de officier van justitie is deze signalering verwijderd omdat de zaak was verouderd.

Verwijzing naar een circulaire

Naast het vermelden van de gewenste handelwijze in het daarvoor bestemde veld is er ook ruimte voor opmerkingen in een signaleringsformulier. Uit het onderzoek blijkt dat het gebruikelijk is dat daarin verwezen wordt naar de van toepassing zijnde circulaire. De circulaire waarnaar verwezen wordt staat als volgt vermeld in het veld met opmerkingen:

“Bij aanhouding gelieve u te handelen conform de circulaire MvJ 01-02-2008 nr 5528524/08/DJI. Inlichtingen Bureau Bijzondere Diensten, tel. ***** (tijdens kantooruren). Tevens per fax aanmelden bij LCA, faxnummer ***** (is landelijk nummer)”

De betreffende circulaire gaat over de ministeriële regeling ‘melding ongeoorloofde afwezigheid’ en is van toepassing op penitentiaire inrichtingen en forensisch psychiatrische centra.⁶² De regeling schrijft voor in welke gevallen en op welke wijze deze inrichtingen melding moeten maken van ongeoorloofde afwezigheid. Uit het onderzoek blijkt dat deze verwijzing een standaardtekst is. De Inspectie ziet de relevantie van het verwijzen naar deze regeling voor de betreffende signaleringen niet. De Inspectie merkt op dat het benoemen van enkel relevante informatie op een signaleringsformulier kan bijdragen aan de juiste opvolging daarvan.

⁶¹ KMar Operationele Werkvloer Activiteiten. De werkwijze voor de Koninklijke Marechaussee is beschreven in de werkinstructie Signalering Opsporing Verblijfplaats.

⁶² Circulaire DJI, 1 februari 2008, kenmerk 5528524/08/DJI.

Signaleringen niet afgemeld of niet opgemaakt

Het AMC heeft meerdere onttrekkingen van Philip O. bij de politie gemeld. Eén signalering is door de politie niet afgemeld⁶³ nadat hij zich weer had gemeld bij het AMC. Daarnaast heeft de politie bij één melding van een onttrekking geen signalering opgemaakt.

⁶³ Een signalering wordt uiteindelijk verwijderd uit het systeem nadat de persoon is afgemeld. Dat wil zeggen dat de persoon terug is.

5

Vorbereiding op en invulling van de voorwaardelijke invrijheidstelling

Dit hoofdstuk heeft betrekking op de laatste fase van de detentie van Philip O., de voorbereidingen die door PI Vught zijn getroffen ter voorbereiding op de v.i. en de uiteindelijke invulling hiervan.

De Inspectie begint het hoofdstuk met haar conclusie, dit is weergegeven in het parse kader. Per paragraaf schetst de Inspectie het relevante kader waarna zij ingaat op de casus.

De laatste fase van detentie, de voorbereiding en de invulling van de v.i. van Philip O. hebben onvoldoende bijgedragen aan een verantwoorde terugkeer in de maatschappij.

Het is de Inspectie niet gebleken dat PI Vught de verschillende mogelijkheden voor de v.i. bewust en zorgvuldig heeft overwogen en op basis daarvan het meest passende traject heeft geadviseerd met inachtneming van de problematiek van Philip O. en gesignaleerde risico's.

Tijdens de v.i. is – ondanks inspanningen van LJ&R – niet voldoende invulling gegeven aan alle opgelegde bijzondere voorwaarden, waardoor Philip O. slechter in zicht was dan vooraf gewent.

5.1 Laatste fase detentie

5.1.1 Kader

Artikel 43 lid 3 Pbw

Indien justitiabellen met een psychische stoornis, verstandelijke beperking of verslavingsproblematiek zorg nodig hebben waarin de PI niet kan voorzien, kan de directeur van de PI hen op grond van artikel 43 lid 3 Pbw gedurende de laatste 12 maanden van hun detentie in een ggz-instelling plaatsen.⁶⁴ De plaatsing op grond

⁶⁴ Een plaatsing op grond van artikel 15 lid 5 Pbw is ook een optie, maar een plaatsing op grond van dit artikel was in deze casus niet aan de orde vanwege de duur van het strafrestant van Philip O. op het moment van de rechterlijke uitspraak. Philip O. zou namelijk nog zo'n vijf maanden in detentie verblijven voordat hij voorwaardelijk in vrijheid zou worden gesteld en PI Vught achtte dit te kort voor een plaatsing op grond van artikel 15 lid 5 Pbw.

van dit artikel is verder uitgewerkt in artikel 31 van de Rspog. Plaatsing op basis van een van deze artikelen gebeurt met name in het kader van de zogenaamde detentiefasering van justitiabelen waarin zij stapsgewijs toewerken naar meer vrijheden. Naast behandeling kan de justitiabele daar werken aan zijn terugkeer in de maatschappij.

In beginsel gaat de inrichting pas over tot een plaatsing op grond van artikel 43 lid 3 Pbw wanneer iemand in eerste aanleg veroordeeld is. Zolang iemand nog niet veroordeeld is, is bestaat er namelijk onzekerheid over de resterende verblijfsduur en titel.

Werkwijze rondom plaatsing

Aan het besluit van de directeur van de inrichting op grond van artikel 43 lid 3 Pbw gaat een interne bespreking vooraf. Binnen het PPC wordt een voorgenomen plaatsing besproken in de zogenaamde behandelplanbespreking. Dit overleg wordt voorgezeten door de behandelcoördinator. Verder zijn bij de bespreking het afdelingshoofd, de psychiater, de maatschappelijk werker, een verpleegkundige, de mentor en eventueel een betrokken behandelaar en de justitiabele zelf aanwezig. Ten tijde van het verblijf van Philip O. was de algemene werkwijze dat een samenvatting werd gemaakt van hetgeen tijdens dit overleg werd besproken. Deze samenvatting werd gescand en toegevoegd aan het dossier van de justitiabele op wie de bespreking betrekking had.⁶⁵

Indien het behandelteam tot de conclusie komt dat de voorgenomen plaatsing tot stand moet komen, doet de behandelcoördinator een aanvraag voor een indicatiestelling in het (geautomatiseerde) Ifzo. Het NIFP/werkeenhed Indiciestelling Forensische Zorg (NIFP/IFZ) stelt naar aanleiding hiervan een indicatiestelling op, waarbij de verblijfsintensiteit en beveiligingsniveau in kaart worden gebracht. De behandelcoördinator ziet de indicatiestelling niet. Naar aanleiding van de indicatiestelling kijkt DIZ waar iemand het beste geplaatst kan worden. Dit gebeurt op basis van een 'matching' tussen de indicatiestelling en een zorgaanbieder door Ifzo. Hierbij wordt gekeken in hoeverre de aangeboden zorg past bij de zorgbehoefte en beveiligingsnoodzaak zoals die volgen uit de indicatiestelling, de locatie van de zorgaanbieder en de termijn waarbinnen de uitvoering van de zorg kan plaatsvinden. De selectiefunctionaris van DIZ doet vervolgens een toeleiding naar een zorgaanbieder. De zorgaanbieder dient binnen vijf dagen aan te geven of ze de justitiabele kan opnemen. Hiervan ontvangt de behandelcoördinator bericht. Indien er sprake is van een zogenaamde executie-indicator⁶⁶, dan dient de directeur van de inrichting advies te vragen aan het Openbaar Ministerie op het moment dat de zorgaanbieder een plaatsingsdatum afgeeft.⁶⁷

Vervolgens wordt de plaatsing op grond van artikel 43 lid 3 Pbw in de vrijhedencommissie (VC)⁶⁸ besproken. De VC bestaat uit de twee directeurs van het PPC (waarvan één tevens de voorzitter is) een medewerker van de backoffice en – afhankelijk van de besprekingspunten – het hoofd Detentie en Re-integratie, de

⁶⁵ De werkwijze rondom verslaglegging is inmiddels veranderd. Momenteel worden er notulen gemaakt in het Elektronisch Patiënten Dossier.

⁶⁶ Blijkens artikel 1 lid c Penitentiaire Maatregel is een executie-indicator de aantekening van het OM bij het aanbieden van een vonnis ter executie aan Onze Minister waarin wordt aangegeven dat het openbaar ministerie wil adviseren over te nemen besluiten inzake de verschillende vormen van te verlenen vrijheden aan de betreffende gedetineerde.

⁶⁷ Artikel 31 lid 2 Rspog.

⁶⁸ Elke unit in PI Vught heeft een eigen VC, met uitzondering van het PPC die één VC heeft.

maatschappelijk werker of (senior) casemanager. De VC bespreekt de (veelal beknopte) adviezen van het behandelteam. Indien de VC vragen heeft over een advies van het behandelteam, dan worden deze vaak informeel gesteld en beantwoord. De uitkomst van de overleggen van de VC wordt vastgelegd, de overwegingen van de VC niet. Als de VC tot een positief oordeel komt, dan wordt de justitiabele aangemeld bij de selectiefunctionaris van DIZ om de plaatsing te realiseren.

Als de zorgaanbieder een justitiabele niet op kan nemen, bekijkt het behandelteam welk traject dan is aanwezig. Er vindt dan in beginsel geen bespreking in de VC plaats.⁶⁹

5.1.2 Casus

Poging tot plaatsing op grond van artikel 43 lid 3 Pbw

Vanuit PI Vught zijn na het onherroepelijk worden van de rechterlijke uitspraak op 1 september 2016 voorbereidingen getroffen om Philip O. te plaatsen op grond van artikel 43 lid 3 Pbw.

Het behandelteam vond de artikel 43 lid 3 Pbw plaatsing aangewezen voor Philip O. met het oog op begeleiding in therapietrouw en in het bijzonder medicatietrouw. De behandelcoördinator heeft om die reden op 26 oktober 2016 een indicatiestelling aangevraagd. Het NIFP/IFZ heeft deze op 31 oktober 2016 afgegeven.

Indicatiestelling

Het NIFP/IFZ stelde dat een klinische behandeling gericht op psychotische problematiek geïndiceerd was. Het NIFP/IFZ heeft op 31 oktober 2016 een indicatiestelling afgegeven voor plaatsing in een FPA voor de duur van de forensische titel. Hierbij benadrukte het NIFP/IFZ dat de indicatie een geldigheidsduur had welke gelijk was aan de duur van de periode dat Philip O. nog in detentie (tot aan de v.i. datum) zou verblijven.

In de indicatiestelling werden twee mogelijkheden geschetst om de klinische opname langer te laten duren dan de resterende detentieduur. In de eerste plaats zou een klinische opname als bijzondere voorwaarde kunnen gelden tijdens de v.i. Ten tijde van het opstellen van de indicatiestelling, was echter nog niet bekend welke bijzondere voorwaarden zouden gelden tijdens de v.i. Indien het OM zou beslissen dat Philip O. tijdens zijn v.i. een klinische behandeling als bijzondere voorwaarde opgelegd krijgt, dan zou de indicatiestelling kunnen worden verlengd tot en met 30 oktober 2017.⁷⁰ Een tweede mogelijkheid die werd benoemd was een civiele rechterlijke machtiging aansluitend aan de einddatum detentie indien het binnen de duur van de forensische zorgtitel niet zou lukken om Philip O. te stabiliseren. Conform de gangbare werkwijze heeft de behandelcoördinator deze indicatiestelling niet gezien.

Plaatsing niet tot stand gekomen

DIZ heeft naar aanleiding van de indicatiestelling een toeleiding gedaan naar de FPA van GGZ Noord Holland Noord. De FPA heeft daarop op 7 november 2016 aangegeven dat zij de resterende detentieduur te kort achtte om een zinvolle

⁶⁹ Afhankelijk van het te volgen vervoltraject, kan er op een later moment wel bespreking in de VC plaatsvinden.

⁷⁰ Hiervoor zou wel een nieuwe indicatiestelling met bijbehorend plaatsingsbesluit noodzakelijk zijn.

behandeling op te kunnen starten. DIZ heeft richting de FPA niet aangegeven dat zij er vanuit ging dat Philip O. na zijn detentie nog wel een strafrechtelijke titel had gelet op de v.i. en dat dit ook mogelijkheden zou kunnen bieden voor een langere behandelduur.

Op basis van de beschikbare informatie constateert de Inspectie dat PI Vught het traject in gang heeft gezet voor een plaatsing op grond van artikel 43 lid 3 Pbw. Het is niet gelukt om Philip O. daadwerkelijk te plaatsen omdat PI Vught en DIZ alleen hebben gekeken naar de mogelijkheden gedurende de resterende detentieduur en de FPA van GGZ Noord Holland Noord die periode te kort vond om een zinvolle behandeling op te kunnen zetten. De Inspectie heeft niet vast kunnen stellen dat PI Vught een alternatief traject heeft overwogen om Philip O. klinisch te plaatsen nadat bleek dat het niet mogelijk was de plaatsing op grond van artikel 43 lid 3 Pbw te realiseren. Dit heeft drie redenen. In de eerste plaats geven medewerkers van PI Vught in gesprekken met de Inspectie aan dat in het dossier van Philip O. niet is vastgelegd hoe de afgeketste artikel 43 lid 3 Pbw plaatsing is besproken en of er alternatieve trajecten zijn overwogen. In haar wederhoorreactie heeft PI Vught aangegeven dat er na de poging tot plaatsing op grond van artikel 43 lid 3 Pbw overleg heeft plaatsgevonden tussen de maatschappelijk werker van PI Vught en het NIFP/IFZ en DIZ. Daarnaast heeft zij met de behandelcoördinator van PI Vught gesproken over hoe de nazorg vorm te geven. Philip O. wilde op dat moment niet meer in een kliniek geplaatst worden. In overleg met de reclassering zijn zij tot de conclusie gekomen dat een ambulante behandeling vanuit de GGZ passend was in combinatie met beschermd wonen. De Inspectie constateert dat hieruit niet volgt welke overwegingen hieraan ten grondslag lagen en of een alternatief traject is overwogen. De Inspectie heeft dit niet zelf in het penitentiair dossier van Philip O. kunnen nagaan. PI Vught heeft de Inspectie geen inzage gegeven in dit dossier met een beroep op het medisch beroepsgeheim. Ten tweede is een deel van de medewerkers die bij Philip O. betrokken waren inmiddels niet meer werkzaam in PI Vught. De medewerkers die nog wel werkzaam zijn binnen de inrichting kunnen zich de (precieze) gang van zaken niet meer voor de geest halen. Er zijn tot slot vrijwel geen notulen van interne overleggen waarin het traject van Philip O. besproken is. De notulen die er zijn geven geen duidelijkheid over de gemaakte afwegingen van PI Vught over het traject van Philip O.

De Inspectie maakt uit de gang van zaken op dat, nadat het niet lukte om Philip O. op grond van artikel 43 lid 3 Pbw te plaatsen, het behandelteam is overgegaan op de voorbereiding van het advies ten behoeve van de v.i.

Verzoek tot overplaatsing

Philip O. vroeg gedurende zijn verblijf in PI Vught een overplaatsing aan naar PI Hoogvliet. In haar selectieadvies van 10 november 2016 aan DIZ schrijft het behandelteam dat een PPC-plaatsing geïndiceerd blijft. Zij wijzen daarnaast op de indicatiestelling van het NIFP/IFZ van 31 oktober 2016. Hierbij schrijven ze dat Philip O. bij forensisch psychiatrisch centrum (FPC) Veldzicht op de wachtlijst staat in het kader van een artikel 43 lid 3 Pbw plaatsing. Zodra FPC Veldzicht een plaatsingsdatum af zou geven, zou hij daar geplaatst worden. Er is echter door de selectiefunctaris van DIZ nooit een toeleiding gedaan naar FPC Veldzicht. Uit navraag door de Inspectie blijkt dat Philip O. niet bekend is bij FPC Veldzicht. Het is de Inspectie niet duidelijk geworden op welke wijze FPC Veldzicht in beeld is gekomen. De Inspectie stelt wel vast dat in de selectiebeslissing van DIZ van 14 november 2016, staat dat Philip O. op de wachtlijst stond bij FPC Veldzicht. Dit is

gebaseerd op foutieve informatie. Er is verzuimd in Ifzo te controleren of hij daadwerkelijk bij FPC Veldzicht was aangemeld.

5.2 Voorbereiding op de voorwaardelijke invrijheidstelling

5.2.1 Kader

De v.i.

Indien een justitiabele een gevangenisstraf⁷¹ van twee jaar of meer heeft, komt hij op grond van artikel 15 Wetboek van Strafrecht na tweederde van zijn gevangenisstraf in aanmerking voor een v.i. Gaat het om een gevangenisstraf van tussen de één en twee jaar, dan komt de justitiabele na één jaar en een derde van het overige deel in aanmerking voor een v.i. De DJI berekent de v.i. datum en geeft deze (geautomatiseerd) door aan het CJIB.

De v.i. is bedoeld om de recidivekans te verkleinen door justitiabelen in die periode te begeleiden bij hun terugkeer in de maatschappij. De v.i. vindt van rechtswege plaats. Dit betekent dat er geen beslissing wordt genomen over of een justitiabele recht heeft op een v.i. Alleen indien er gronden⁷² zijn om de v.i. niet te laten plaatsvinden, is het mogelijk om deze uit te stellen of niet te laten plaatsvinden. In dat geval vraagt de CVv.i., de afdeling van het OM die zich bezig houdt met de v.i., aan de rechtbank om uit- of afstel.

Algemene en bijzondere voorwaarden

Justitiabelen die voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld moeten zich aan voorwaarden houden. Naast de algemene voorwaarde dat een justitiabele geen strafbare feiten mag plegen⁷³, kunnen er bijzondere voorwaarden worden opgelegd.⁷⁴ Het OM (de CVv.i.) bepaalt welke voorwaarden gelden tijdens de v.i. Daarnaast is het OM eindverantwoordelijk voor de naleving van de voorwaarden en beslist wat er gebeurt in het geval de voorwaarden niet worden nageleefd.⁷⁵ Het OM maakt hierbij gebruik van adviezen van zowel de PI, de reclassering als van het arrondissementsparket waar de justitiabele veroordeeld is.

Overtreding van voorwaarden

Indien een justitiabele de algemene voorwaarde overtreedt kan de rechtbank, op vordering van het arrondissementsparket waar het nieuwe feit is gepleegd, beslissen dat hij alsnog (een deel van) de resterende gevangenisstraf uit moet zitten. Overtreedt hij een bijzondere voorwaarde, dan beslist de CVv.i. wat er gebeurt. Afhankelijk van onder meer de ernst van de overtreding, kan de CVv.i. een waarschuwing (laten) geven of de voorwaarden wijzigen. Het arrondissementsparket kan ook een vordering bij de rechtbank indienen tot het geheel of gedeeltelijk herroepen van de v.i.⁷⁶ De rechtbank beslist in dit laatste geval of de justitiabele (een deel van) zijn resterende gevangenisstraf uitzit.

⁷¹ Dit geldt alleen indien de gevangenisstraf onvoorwaardelijk is.

⁷² Bijvoorbeeld ingeval de kans op recidive niet wordt verminderd door het opleggen van bijzondere voorwaarden.

⁷³ Artikel 15a lid 1 sub a Wetboek van Strafrecht.

⁷⁴ Aanjwijzing voorwaardelijke invrijheidstelling.

⁷⁵ Aanjwijzing voorwaardelijke invrijheidstelling.

⁷⁶ Aanjwijzing voorwaardelijke invrijheidstelling.

Advisering v.i.

De CVv.i. laat zich ten aanzien van de bijzondere voorwaarden en redenen voor uit- of afstel van de v.i. adviseren door de directeur van de PI waar iemand in detentie verblijft⁷⁷, de reclassering en indien er sprake is van een executie-indicator, het parket van het arrondissement waar de justitiabele veroordeeld is.⁷⁸ De voorbereiding van de advisering start in de regel 105 dagen voor de v.i. datum. Alle partijen stellen los van elkaar hun advies op. In hun adviezen benoemen zij naast de bijzondere voorwaarden, ook de redenen waarom deze voorwaarden worden voorgesteld.⁷⁹ Vanuit de PI wordt het v.i. advies voorbereid door de betrokken casemanager en een medewerker van de backoffice. Verschillende disciplines, waaronder personeel van de leefafdeling en de psychiater leveren input voor het advies. De afdeling, casemanager en de behandelcoördinator (namens het behandelteam) schrijven elk een rapportage aan de VC. In de behandelplanbespreking wordt het advies vastgesteld. Dit advies gaat vervolgens naar de VC. De VC neemt een beslissing over het advies. De inrichting stuurt het advies naar DIZ. De selectiefunctaris van DIZ toetst het advies en bewaakt de eenheid van beleid en termijnen. Na een positieve beoordeling, stuurt DIZ het advies door naar de CVv.i.

5.2.2 Casus

Advies PI Vught

Op 22 december 2016 adviseerde PI Vught over de v.i. van Philip O. In het advies is opgenomen dat er geen gronden zijn voor uit- of afstel van de v.i. Ten aanzien van de bijzondere voorwaarden werden een ambulante behandeling en begeleid wonen geadviseerd. Het advies werd afgestemd met LJ&R. PI Vught heeft het advies doorgestuurd naar DIZ. Zij stuurde het door naar de CVv.i.

Geen klinische behandeling als voorwaarde

De totstandkoming van het v.i. advies door PI Vught is naar het oordeel van de Inspectie niet navolgbaar. In de eerste plaats is niet gebleken welke afwegingen PI Vught heeft gemaakt ten aanzien van de advisering van de bijzondere voorwaarden. Het ontbreken van deze afwegingen vindt de Inspectie om meerdere redenen opmerkelijk.

In het v.i. advies wordt verwezen naar de eerdere poging om Philip O. te plaatsen op grond van artikel 43 lid 3 Pbw, waarbij wordt aangegeven dat de verwachting is dat hij behandeling en begeleiding nodig zal hebben bij het vormgeven van zijn leven in de maatschappij en dat de medicamenteuze behandeling ten behoeve hiervan voorgezet dient te worden. Hierbij wordt aangegeven dat lastig is in te schatten in welke vorm dit dient te gebeuren. Daarnaast staat in het v.i. advies dat wordt verwacht dat Philip O. in psychiatrische zin zal decompenseren⁸⁰ bij onvoldoende ondersteuning en het niet innemen van zijn medicatie. Gelet op de eerdere poging om Philip O. op grond van artikel 43 lid 3 Pbw in een forensische behandelsetting te plaatsen en de door PI Vught gesignaleerde risico's lag het in de

⁷⁷ De inrichting stuurt het advies naar DIZ. Hier vindt een toets op vorm plaats, waarbij de mogelijkheid bestaat het advies te retourneren aan de inrichting indien het niet voldoet. DIZ stuurt het goedgekeurde advies door naar het CVv.i.

⁷⁸ A aanwijzing voorwaardelijke invrijheidstelling.

⁷⁹ Artikel 2 lid 3 en lid 4 Uitvoeringsbesluit voorwaardelijke invrijheidstelling.

⁸⁰ In psychiatrische zin decompenseren betekent dat een persoon, onder invloed van bijvoorbeeld een psychische stoornis, stress of een combinatie van factoren, niet meer in staat is zelf de regie over zijn gedrag te voeren. Dit kan zich uiten in meerdere vormen van gedrag, waaronder in zichzelf keren, niet invoelbaar gedragen richting anderen of agressie.

lijn der verwachtingen om een klinische behandeling als bijzondere voorwaarde te adviseren.

In de indicatiestelling van het NIFP/IFZ wordt bovendien gewezen op de mogelijkheid om Philip O. klinisch te laten behandelen tijdens zijn v.i. Ook de selectiefunctionaris van DIZ heeft de behandelcoördinator na de afwijzing van GGZ Noord Holland Noord gewezen op de optie om een klinische behandeling als bijzondere voorwaarde voor de v.i. te adviseren.

Gelet op het bovenstaande, was het naar het oordeel van de Inspectie logisch geweest als was gebleken van een bewuste afweging van PI Vught waarom zij geen klinische behandeling maar een ambulante behandeling als bijzondere voorwaarde adviseren. Desondanks heeft de Inspectie niet vast kunnen stellen dat PI Vught een dergelijke afweging heeft gemaakt. Zoals ook in paragraaf 5.1 bleek, is in het penitentiair dossier van Philip O. niet vastgelegd welke trajecten zijn overwogen nadat de artikel 43 lid 3 Pbw plaatsing niet tot stand kwam. Ook de zittende medewerkers en de beperkt aanwezige notulen geven hierover geen duidelijkheid.

Intern ingebouwde controlemomenten hebben er ook niet toe geleid dat de advisering nader werd onderbouwd. De VC zag geen aanleiding nadere vragen te stellen over het advies en oordeelde dat het een v.i. advies was "zonder open eindjes". Ook de selectiefunctionaris van DIZ die het v.i. advies heeft gecontroleerd, zag geen aanleiding verduidelijkingsvragen te stellen.

Uitstel v.i. datum

Een tweede reden waarom de Inspectie de totstandkoming van het v.i. advies niet navolgbaar vindt, is dat niet blijkt dat PI Vught heeft overwogen te adviseren de v.i. datum uit te stellen gelet op de omstandigheid dat Philip O. geen vaste woon- of verblijfplaats had en ten tijde van de advisering niet duidelijk was of hij direct terecht zou kunnen voor de ambulante behandeling en het begeleid wonen. De Inspectie vindt dit moeilijk verenigbaar met de uitgesproken verwachting van PI Vught dat hij psychiatrisch zou decompenseren bij het ontbreken van begeleiding en medicatie.

Advies LJ&R

LJ&R adviseerde op 9 januari 2017 de bijzondere voorwaarden meldplicht, een behandelverplichting bestaande uit een ambulante behandeling, opname in een instelling voor begeleid wonen of maatschappelijke opvang, een drugs- en alcoholverbod en een locatiegebod. Ook zij zagen geen aanleiding voor uit- of afstel van de v.i. datum.

Geen advisering door het arrondissementsparket

In deze zaak gold een executie-indicator, hetgeen betekent dat het arrondissementsparket van het OM ook een advies diende uit te brengen. De CVv.i. heeft de aanvraag volgens de gebruikelijke termijn van 105 dagen voor ingang van de v.i. op 15 november 2016 uitgezet bij het arrondissementsparket Amsterdam. Op 24 januari 2017 heeft het arrondissementsparket de adviesaanvraag afgewezen omdat op dat moment de termijn om een advies uit te kunnen brengen te kort was.

5.3 Invulling van de voorwaardelijke invrijheidstelling

5.3.1 Kader

De CVv.i. bepaalt of een reclasseringsorganisatie toezicht houdt op de naleving van de bijzondere voorwaarden.⁸¹ Welke reclasseringsorganisatie het toezicht uit gaat voeren, bepalen reclasseringsorganisaties gezamenlijk.⁸² Het toezicht start direct na vrijlating, zoals in het geval bij Philip O.

Tijdens een reclasseringstoezicht, dient de reclasseringswerker contact te hebben met zijn cliënt om zo de cliënt te begeleiden bij het naleven van de bijzondere voorwaarden en hier toezicht op te houden. Hoe vaak dit contact plaats vindt, is afhankelijk van het vastgestelde risico en van wat nodig wordt geacht om gedragsverandering, re-integratie en verbetering van leefomstandigheden te bewerkstelligen.⁸³ De reclasseringsorganisaties hanteren drie toezichtniveaus. Bij elk toezichtniveau hoort een andere contactfrequentie. Voor overvallers die voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld, geldt in de regel het zwaarste toezichtsniveau: niveau drie.⁸⁴ Dit betekent een minimaal face-to-face contact met een cliënt 12 keer per 90 dagen.⁸⁵ De contactfrequentie zoals weergegeven in de toezichtniveaus is een richtlijn. Reclasseringswerkers kunnen hier – beargumenteerd – van afwijken.

5.3.2 Casus

LJ&R werd aangewezen als reclasseringsorganisatie die toezicht moest houden op de naleving van de algemene en bijzondere voorwaarden die voor Philip O. golden tijdens de v.i. Het toezicht is na vrijlating uit PI Vught gestart.

Invulling bijzondere voorwaarden

Philip O. werd door LJ&R op 2 januari 2017 aangemeld bij Inforsa voor de ambulante behandeling en op 24 februari 2017 bij HVO Querido voor het begeleid wonen. Hij beschikte niet over een eigen woonruimte. Inforsa gaf aan dat er een wachtlijst van vijf maanden bestond voor het zogenaamde Flexible Assertive Community Treatment (FACT) team. Philip O. is hier voor een intake geweest op 13 juni 2017. Ter overbrugging van de wachtlijst bij HVO Querido, heeft LJ&R geprobeerd om hem via Bureau Traject Management (BTM), onderdeel van het Leger des Heils, elders te plaatsen. BTM heeft voordat hij voorwaardelijk in vrijheid werd gesteld, gekeken of zij een plek voor hem hadden binnen het Leger des Heils. Er bleek echter geen drugsvrije plek beschikbaar te zijn en de angst bestond dat er misbruik van hem zou worden gemaakt of dat hij zelf drugs zou gaan gebruiken als hij daar zou verblijven. BTM wees de aanmelding om die reden af. Op 27 maart 2017 heeft Philip O. een intakegesprek gehad bij HVO Querido en is er naar aanleiding daarvan een integraal trajectplan opgesteld. Hij werd op de wachtlijst van één van de locaties van HVO Querido geplaatst. Op 11 juli 2017 werd de Ifzo aanmelding voor HVO Querido door LJ&R ingetrokken omdat Philip O. bij hen had

⁸¹ Uitvoeringsbesluit voorwaardelijke invrijheidstelling.

⁸² Per arrondissement bestaat er één instroompunt waar opdrachten binnen komen en worden verdeeld. Het instroompunt wordt bemenst door de drie reclasseringsorganisaties.

⁸³ Handboek reclassering 2016, Contactfrequentie toezicht.

⁸⁴ Tweede Kamer 2013-2014, Kamerstuk 31110, nr. 15.

⁸⁵ Handboek reclassering 2016, Contactfrequentie toezicht.

aangegeven zich niet te kunnen vinden in de plaatsing, waarna de plaatsingsprocedure is stopgezet. Op 27 juli 2017 zocht LJ&R opnieuw contact met HVO Querido omdat hij toen wel instemde met de plaatsing. Voordat de Ifzo aanmelding in gang kon worden gezet, pleegde Philip O. het delict in de metro.

De Inspectie stelt vast dat Philip O. vanaf de datum van zijn voorwaardelijke invrijheidstelling, niet heeft kunnen voldoen aan de bijzondere voorwaarden ten aanzien van de behandeling en het begeleid wonen vanwege wachtlijsten bij de betreffende instellingen. Ook LJ&R heeft niet effectief uitvoering kunnen geven aan de bijzondere voorwaarden in het kader van de toezichthoudende taakstelling vanwege de wachtlijstproblematiek, ondanks herhaald ondernomen pogingen daartoe.

Alternatieve mogelijkheden tot begeleiding

Tegelijkertijd constateert de Inspectie dat de reclasseringswerker binnen de mogelijkheden alternatieven heeft gezocht en gevonden om Philip O. te begeleiden en contact te leggen en onderhouden met verschillende organisaties om de begeleiding van Philip O. te bewerkstelligen en te borgen. De reclasseringswerker heeft contact gelegd met de GGD Amsterdam omdat Philip O. een zorgbehoefte had en niet beschikte over een verblijfsplaats. Vanuit de GGD werd besloten hem in behandeling te nemen om de periode tot de start van de behandeling bij Inforsa te overbruggen. Bij hem waren een psychiater, een psychiater in opleiding, een huisarts en maatschappelijk werker betrokken. Via de GGD ontving Philip O. medicatie en begeleiding van de psychiater en maatschappelijk werker. Hij kon wekelijks medicatie bij de GGD ophalen, welke hij dan in diende te nemen onder toezicht van een verpleegkundige.

De reclasseringswerker regelde via de gemeente Amsterdam dat Philip O. bij de winteropvang terecht kon toen hij uit detentie kwam. Hij maakte hier geen gebruik van. Toen de winteropvang sloot op 1 april, regelden de reclasseringswerker en GGD Amsterdam nachtopvang bij de Volksbond, een instelling voor maatschappelijke opvang met meerdere locaties. Hier verbleef hij sporadisch, waardoor hij zijn plek kwijt dreigde te raken. In maart 2017 constateerde de reclasseringswerker dat hij uit beeld begon te raken. Hij kwam niet meer op afspraken en nam zijn telefoon niet meer op. De reclasseringswerker heeft hem toen met het oog op ondersteuning bij afspraken aangemeld voor het maatjesproject bij MEE⁸⁶, maar ook daar kwam hij op een wachtlijst. Philip O. verbleef naar eigen zeggen voornamelijk in een kerk waar hij zelf, buiten zijn reclasseringswerker om, een slaapplek had geregeld. De reclasseringswerker heeft geprobeerd te achterhalen welke kerk dit was, maar hij gaf daar geen openheid over. De reclasseringswerker zocht contact met de politie⁸⁷ en schakelde Veldwerk Amsterdam⁸⁸ in. Het was niet bekend hoe Philip O. zijn dagen vulde. Hij heeft zich een aantal keer gemeld bij de spoedeisende hulp van het AMC. De omstandigheid dat hij zich meldde werd wel gedeeld met de maatschappelijk werker van de GGD, maar inhoudelijk werd niets gedeeld vanwege het medisch beroepsgeheim.

⁸⁶ MEE ondersteunt mensen met een beperking.

⁸⁷ De politie heeft hiervan echter geen registratie aangetroffen in het politieregistratiesysteem, waardoor het onduidelijk is of er daadwerkelijk contact heeft plaatsgevonden.

⁸⁸ Veldwerk Amsterdam is gericht op personen met zogenaamde openbare geestelijke gezondheidszorg problematiek. Het doel is opsporen, contact maken, motiveren en toe leiden naar passende hulpverleningstrajecten. Zie veldwerkamsterdam.nl.

Tussen de GGD, de afdeling Werk, Participatie en Inkomen van de gemeente Amsterdam en de reclasseringswerker vond regelmatig contact plaats. De gemeente Amsterdam ontving op gebruikelijke wijze via het systeem DPAN⁸⁹ de melding dat Philip O. vanuit detentie naar deze gemeente terug zou keren. Vanuit zowel LJ&R als vanuit de GGD is getracht om de plaatsing in een opvang te bespoedigen.

Onvolledige registratie

Ondanks dat de Inspectie niet kan vaststellen wat voor invloed het heeft gehad, concludeert zij wel dat er gebrekkig is geregistreerd door LJ&R. De reclasseringswerker heeft onvoldoende geregistreerd in IRIS⁹⁰ over de ondernomen acties en voortgang in de casus. Dit is mede veroorzaakt door de hoge werklust die de casus van Philip O. met zich meebracht. Zo staan er geen toezichtsplan en geen voortgangsverslagen aan het OM in IRIS. Daarnaast zijn contacten met zowel Philip O. als ketenpartners nauwelijks geregistreerd. Wel konden deze achteraf nog worden teruggehaald via de betrokken medewerkers. Daarnaast werd het toezicht vastgesteld op niveau twee, in afwijking van het beleid dat normaal gesproken geldt voor overvallers. Dit beleid wordt in het v.i. advies van LJ&R wel aangehaald. Het is in de praktijk mogelijk om hiervan af te wijken, maar dit dient wel gemotiveerd te gebeuren. In onderhavige casus is dit niet te achterhalen. Ondanks het toezicht op niveau twee, heeft de reclasseringswerker wel meer dan de geldende norm van een contact van zes keer per 90 dagen⁹¹, contact gehad met Philip O. Tot slot blijkt niet uit IRIS dat door de reclasseringswerker is overwogen om een wijziging van de bijzondere voorwaarden te vragen en een klinische opname op te laten leggen. Gelet op de omstandigheid dat Philip O. niet aan zijn voorwaarden kon voldoen vanwege de wachtlijsten, was dat wel een mogelijkheid geweest (zie ook paragraaf 5.2).

Wisseling reclasseringswerkers

Daarnaast was er sprake van een risico ten aanzien van de continuïteit van het reclasseringstoezicht. Er heeft een wisseling plaatsgevonden in reclasseringswerkers die bij Philip O. betrokken waren. Drie dagen na de kennisgeving van de IBS door de GGD aan de reclasseringswerker op 10 mei 2017, legde de reclasseringswerker de werkzaamheden onverwachts neer. Vanuit het management van LJ&R werd hierop niet alert genoeg gereageerd om de overdracht van de begeleiding te regelen. Deze werkzaamheden werden vervolgens pas begin juni overgenomen door een collega nadat het AMC contact met LJ&R opnam over Philip O. Dit betekent dat er enkele weken geen reclasseringswerker aan hem gekoppeld was.

⁸⁹ DPAN staat voor het Digitale Platform A ansluiting Nazorg. De DJI deelt via dit systeem informatie met de gemeente van herkomst van justitiabelen.

⁹⁰ Het registratiesysteem van de drie reclasseringsorganisaties. IRIS staat voor Integraal Reclassering Informatie Systeem. Hierin registreren reclasseringswerkers hun werkzaamheden.

⁹¹ Handboek reclassering 2016, Contactfrequentie toezicht.

6

Zorg- en strafrechtelijk traject

Philip O. was voorwaardelijk in vrijheid gesteld op het moment dat er een civiele maatregel werd uitgesproken. Deze proeftijd werd daardoor onderbroken.

Dit hoofdstuk gaat in op de keuze voor een civiele maatregel, de informatie-uitwisseling tussen het AMC en justitiële partijen, de verdeling van verantwoordelijkheden bij de overgang van een v.i. naar een civiele maatregel en de mogelijkheden tot plaatsing in een forensische instelling zonder strafrechtelijke titel.

De Inspectie begint het hoofdstuk met haar conclusie, dit is weergegeven in het paarse kader. Per paragraaf schetst de Inspectie het relevante kader waarna zij ingaat op de casus.

In de onderhavige casus was bij het AMC en LJ&R de verantwoordelijkheidsverdeling onduidelijk toen de civiele maatregel werd opgelegd tijdens de v.i. van Philip O. Er was in beperkte mate sprake van contact en informatiedeling tussen actoren in beide trajecten. Daarnaast was het AMC als zorgaanbieder niet bekend met justitiële organisaties en procedures en wist om die reden niet de juiste wegen te bewandelen. Hierdoor hebben de betrokken organisaties elkaar niet geholpen bij het verkrijgen van een zo compleet mogelijk beeld van Philip O. en bij het benutten van de mogelijkheden tot plaatsing in een forensische kliniek.

6.1 De civiele maatregel

6.1.1 Kader

De burgemeester kan beslissen dat een persoon die een gevaar vormt voor zichzelf of zijn omgeving gedwongen wordt opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis met een IBS.⁹² Dit is mogelijk indien (het vermoeden bestaat dat) het gevaar komt door een psychische stoornis, het gevaar alleen kan worden gestopt door een opname,

⁹² Artikel 20 Wet Bopz. Op dit moment is zorg in een gedwongen kader geregeld in de Wet Bopz. De Wet Bopz geldt tot 1 januari 2020. Met ingang van deze datum wordt de Wet Bopz vervangen door de Wet verplichte ggz voor mensen met psychiatrische aandoeningen en de Wet zorg en dwang voor mensen met een verstandelijke beperking en mensen met een psychogeriatrische aandoening, zoals dementie.

het gevaar onmiddellijk dreigend is waardoor niet gewacht kan worden op een voorlopige machtiging⁹³ en de patiënt zelf geen opname wil. De burgemeester kan alleen een IBS gelasten indien een psychiater, dan wel een andere arts, een geneeskundige verklaring heeft opgesteld. Hierin moet onder andere vermeld worden waarom een IBS nodig wordt geacht en welke doelen zijn beoogd met de IBS. De opsteller van de geneeskundige verklaring mag zelf niet betrokken zijn bij de eventuele behandeling van de betrokkene. Nadat de IBS is uitgesproken, dient de persoon om wie het gaat binnen 24 uur te worden opgenomen in een zorginstelling. In de regio Amsterdam geldt de zogenaamde postcode/alfabetregeling om te bepalen waar iemand wordt opgenomen. Arkin, GGZ InGeest en het AMC nemen deel aan deze regeling. Zij nemen patiënten op basis van hun postcode op. Patiënten zonder vaste woon- of verblijfplaats worden verdeeld op grond van achternaam.

De burgemeester stuurt de opdracht tot IBS en de geneeskundige verklaring naar een officier van justitie (de Bopz-officier). Dit doet hij uiterlijk de dag nadat de beschikking is afgegeven niet zijnde een zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag.⁹⁴ De Bopz-officier beoordeelt de informatie en dient, indien hij van oordeel is dat het gevaar zich ten aanzien van de in bewaring gestelde persoon voordoet, bij de rechter een verzoek in tot het verlenen van een machtiging tot voortzetting van de inbewaringstelling van die persoon. De officier dient dit verzoek in uiterlijk op de dag na ontvangst van de stukken niet zijnde een zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag. Het is aan de Bopz-officier om de Bopz-arts van de instelling over de uitkomst van zijn beoordeling te informeren.⁹⁵ Na deze rechterlijke toets kan de IBS nog maximaal drie weken duren. Indien een voortzetting van het verblijf noodzakelijk is, dan kan de Bopz-officier om een machtiging tot voortzetting van de inbewaringstelling verzoeken bij de rechter.⁹⁶ De rechter kan een machtiging tot voortgezet verblijf verlenen indien hij van oordeel is dat de psychische stoornis nog aanwezig is en deze stoornis nog steeds tot gevaar kan leiden en dit gevaar niet op andere wijze kan worden voorkomen dan door opname in een psychiatrisch ziekenhuis. Overigens merkt de Inspectie op dat het OM de enige organisatie is die is betrokken bij zowel een civiele maatregel als een eventueel strafrechtelijk traject.

6.1.2 Casus

Op 9 mei 2017 kwam Philip O. met zijn moeder bij een locatie van de GGD in Amsterdam. De psychiater in opleiding die bij hem betrokken was heeft hem toen gezien. De dagen die aan 9 mei voorafgingen constateerde de GGD al dat het psychiatrisch ziektebeeld van Philip O. verslechterde. Tijdens de afspraak op 9 mei vertelde zijn moeder dat hij haar drie dagen daarvoor had bedreigd. Gelet op de eigen constatering van de GGD en het verhaal van de moeder, besloot de GGD om hem te laten beoordelen voor een IBS. Philip O. werd hiervoor gezien door de spoedeisende psychiatrie Amsterdam, een samenwerkingsverband tussen Arkin en Ingeest. De dienstdoende psychiater stelde een geneeskundige verklaring op. De beoordeling van de psychiater leidde tot het besluit om hem in bewaring te stellen. Dit besluit was ingegeven door zijn verslechterende psychiatrisch ziektebeeld en de daarmee gepaard gaande zorgbehoefte. Omdat er geen sprake was van agressie of een anderszins escalerende situatie is niet overwogen om de politie in te schakelen.

⁹³ Artikel 2 Wet Bopz.

⁹⁴ Artikel 25 lid 2 Wet Bopz.

⁹⁵ Artikel 27 lid 1 Wet Bopz.

⁹⁶ Artikel 15 Wet Bopz.

Zoals in paragraaf 5.2 in beschreven is het mogelijk om een v.i. (gedeeltelijk) te herroepen op het moment dat iemand zich niet aan de voorwaarden van de voorwaardelijke invrijheidstelling houdt. Er moet dan sprake zijn van het overtreden van de algemene voorwaarde door het plegen van een delict of het overtreden van een (of meerdere) bijzondere voorwaarde(n).

Het enige aanknopingspunt voor een strafrechtelijke interventie was de bedreiging waar de moeder van Philip O. melding van maakte bij de GGD. De precieze aard van deze bedreiging is niet bekend. Zijn moeder deed in ieder geval geen aangifte bij de politie. Informatie over een eventuele bedreiging was dan ook niet bekend bij de politie en het OM, waardoor het voor hen niet mogelijk was dit te beoordelen in relatie tot de v.i.

Er was in het geval van Philip O. wel sprake van een overtreding van de bijzondere voorwaarden vanwege de wachtlijsten voor het begeleid wonen en de ambulante behandeling. Het overtreden van deze voorwaarden lag echter buiten de invloed van Philip O.

Gelet op het bovenstaande concludeert de Inspectie dat aanknopingspunten voor een strafrechtelijke interventie ontbraken. Om die reden en in het licht van de zorgvraag van Philip O. vindt de Inspectie de beslissing een IBS aan te vragen een begrijpelijke en navolgbare.

6.2 Uitwisseling van informatie

6.2.1 Kader

Het delen van justitiële en strafvorderlijke gegevens is geregeld in de Wjsg en het onderliggende Bjsjg. Hierin is onder andere vastgelegd aan welke organisaties deze gegevens verstrekt mogen worden. Zorginstellingen zijn niet expliciet opgenomen. In de Aanwijzing Wet justitiële of strafvorderlijke gegevens staat in welke gevallen het OM informatie kan verstrekken. In deze aanwijzing staat het verstrekken van informatie in het kader van de Wet Bopz niet specifiek genoemd. Wel biedt artikel 39f Wjsg de mogelijkheid justitiële en strafvorderlijke gegevens te delen met niet in de wet genoemde organisaties mits voor de in dit artikel beschreven doelen.⁹⁷ Daarentegen zijn zorgprofessionals gebonden aan het medisch beroepsgeheim⁹⁸, hetgeen de overdracht van informatie naar justitiële organisaties kan bemoeilijken. Met toestemming van de patiënt/justitiabele is het voor zorginstellingen wel mogelijk om informatie met justitiële instanties te delen. De zorgprofessional mag met toestemming van de patiënt namelijk zijn zwijgplicht doorbreken.⁹⁹

Wanneer een civiele maatregel wordt opgelegd tijdens een v.i., is het niet verplicht en ook niet gebruikelijk dat de zaakofficier en de Bopz-officier van het OM contact hebben met elkaar om beide trajecten op elkaar af te stemmen. De CVv.i. wordt niet automatisch op de hoogte gesteld wanneer er sprake is van een civiele maatregel gedurende een voorwaardelijke invrijheidstelling. Of dit gebeurt, is afhankelijk van de alertheid van het arrondissementsparket of de betrokken reclasseringswerker als die op de hoogte is van de civiele maatregel.

⁹⁷ Voorbeelden zijn het voorkomen en opsporen van strafbare feiten of het handhaven van de orde en veiligheid.

⁹⁸ Artikel 88 Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg en artikel 7:457 van het Burgerlijk Wetboek.

⁹⁹ GGZ Nederland (2012), Handreiking Beroepsgeheim, 6 stappen voor zorgvuldig handelen.

6.2.2 Casus

Op het moment dat Philip O. met een IBS binnenkwam, ontving het AMC de geneeskundige verklaring die ten behoeve van de IBS was opgesteld. Omdat de GGD de IBS in gang heeft gezet en zij gelet op hun betrokkenheid bij Philip O. tijdens de v.i. tot op zekere hoogte bekend waren met zijn justitiële achtergrond, is een klein deel van deze achtergrond in de geneeskundige verklaring opgenomen. Het AMC was om die reden op de hoogte van het delict waarvoor Philip O. tot 28 februari 2017 in detentie had gezeten en de omstandigheid dat hij voorwaardelijk in vrijheid was gesteld. Van andere delicten was het AMC niet op de hoogte. Een voorbeeld is de mishandeling van een parketwacht op 2 november 2015 waarvoor Philip O. op 12 juni 2017 – tijdens zijn verblijf in het AMC – werd veroordeeld. Het AMC had wel behoefte aan meer informatie over hem. Het ging daarbij niet zozeer om gedetailleerde justitiële informatie. Het doel van het AMC is immers het bieden van zorg, niet het voorkomen van recidive. Het AMC heeft contact opgenomen met de GGD en met PI Vught met als doel informatie op te vragen over Philip O. Philip O. gaf volgens het AMC echter geen toestemming aan PI Vught om informatie te verstrekken, waardoor PI Vught niet aan de informatiebehoefte van het AMC kon voldoen.¹⁰⁰ De Inspectie is van oordeel dat het voor een zorginstelling van groot belang is om over voldoende informatie te beschikken om een juiste risico-inschatting te kunnen maken en een passende behandeling op te kunnen starten.

Tijdens het verblijf van Philip O. in het AMC heeft beperkt contact plaatsgevonden tussen het AMC, het OM en LJ&R. De omstandigheid dat zorgaanbieders een andere doelstelling en daarmee ook andere bevoegdheden hebben dan justitiële organisaties bemoeilijkt het elkaar vinden en de mate waarin wordt afgestemd. Het is afhankelijk van individuele functionarissen of er contact wordt gezocht. Contact had bijvoorbeeld plaats kunnen vinden over het plaatsen van Philip O. in een forensische kliniek. De Inspectie is van oordeel dat dit kwetsbaar is.

Informatiepositie CVv.i.

De CVv.i. was pas op 8 juni 2017 op de hoogte van de omstandigheid dat er sprake was van de plaatsing in het AMC omdat de reclasseringswerker de CVv.i. toen hierover informeerde. De aanleiding voor dit contact was de mishandeling van een verpleegkundige door Philip O. Voor 8 juni 2017 wist de CVv.i. dus niet dat de proeftijd van de v.i. was opgeschort. Om zijn rol te kunnen vervullen is het noodzakelijk dat het OM tijdig beschikt over de juiste informatie.

6.3 Verantwoordelijkheidsverdeling

6.3.1 Kader

Wettelijke basis

Artikel 15c lid 4 van het Wetboek van Strafrecht bepaalt dat de proeftijd van een v.i. niet loopt gedurende de tijd dat een persoon rechtens zijn vrijheid is ontnomen.

¹⁰⁰ In haar wederhoorreactie heeft PI Vught aangegeven dat zij niet bekend is met een verzoek van het AMC om hen informatie te verschaffen over Philip O. Ook een weigering van Philip O. inzake toestemming om informatie te verstrekken in dit kader is PI Vught niet bekend. PI Vught geeft aan dat zij op het moment van de voorwaardelijke invrijheidsstelling het zorgplan van Philip O. – met zijn toestemming – heeft overgedragen aan de GGD. Het zorgplan bevat informatie over zijn justitiële voorgeschiedenis, het delict waar de laatste detentie op zag, zijn psychiatrische voorgeschiedenis, de reden van opname op het PPC en het uitgebreide beloop van de opname, psychiatrische diagnostiek, actuele behandeldoelen en het gewenste nazorgtraject. De Inspectie constateert op dit punt dus tegenstrijdige beweringen, maar heeft niet kunnen achterhalen welke waar is.

De proeftijd is de periode die ingaat op de dag van de invrijheidstelling en gedurende welke de voorwaarden van kracht zijn.¹⁰¹ Hierbij geldt dat de proeftijd ten aanzien van de bijzondere voorwaarden ten hoogste gelijk is aan de periode van de v.i. De algemene voorwaarde wordt gelijk gesteld aan de periode van de v.i., maar duurt minimaal een jaar.¹⁰²

De vrijheidsontneming op grond van een civiele titel betekent gelet op het bovenstaande dat de betreffende persoon gedurende die vrijheidsontneming niet kan worden gehouden aan de bijzondere voorwaarden die aan de v.i. zijn verbonden. Het voorgaande heeft ook gevolgen voor het reclasseringstoezicht op de naleving van de bijzondere voorwaarden die tijdens de v.i. gelden. De toezichtopdracht van de reclassering blijft tijdens een gedwongen opname op civiele titel van kracht. Dat betekent dat de betreffende reclasseringsorganisatie de productiedagen vergoed krijgt. Er kunnen echter geen sancties worden opgelegd op het moment dat een bijzondere voorwaarde wordt overtreden omdat de proeftijd niet loopt. De reclasseringswerker kan derhalve geen herroeping of wijziging van de voorwaarden adviseren aan het OM. Tijdens de looptijd van een civiele titel dient de reclassering wel contact te houden met de cliënt en de zorginstelling. De zorginstelling is echter niet verplicht om informatie te verstrekken.

Verantwoordelijkheid gedurende een civiele maatregel

Tijdens een gedwongen opname in het kader van een civiele maatregel, is de geneesheer-directeur van de zorginstelling waar iemand verblijft, verantwoordelijk. Zo bepaalt de geneesheer-directeur of iemand in aanmerking komt voor verlof. De geneesheer-directeur kan hiertoe besluiten wanneer hij van oordeel is dat een (tijdelijke) terugkeer in de maatschappij verantwoord is.¹⁰³ Justitiële organisaties hebben hier geen zeggenschap over. Wel dient de zorginstelling bij de Bopz-officier van het OM melding te maken van ongeoorloofde afwezigheid van Bopz-patiënten met het oog op opsporing en aanhouding van deze patiënten.¹⁰⁴

Nieuw strafbaar feit

Indien een Bopz-patiënt tijdens zijn gedwongen verblijf een nieuw strafbaar feit pleegt, kan hij voor dat feit strafrechtelijk worden vervolgd. Dit geldt als een nieuwe vervolging. Het OM kan beslissen om bij deze vervolging ook gehele of gedeeltelijke tenuitvoerlegging te vorderen als het delict gepleegd is voor het einde van een proeftijd.¹⁰⁵ Het is daarbij niet van belang dat een proeftijd eventueel onderbroken is. Tussen ggz-instellingen en de politie zijn afspraken gemaakt over de afhandeling van strafbare feiten die worden gepleegd tijdens een gedwongen verblijf.¹⁰⁶ Aangiftes worden in de praktijk regelmatig geseponneerd vanwege de psychiatrische achtergrond van de pleger. Indien het de intentie van het AMC is om de pleger in een strafrechtelijk traject te krijgen in plaats van een zorgtraject, dan kunnen ze laagdrempelig contact opnemen met het OM om deze intentie expliciet te benoemen.

¹⁰¹ Kamerstukken II, 2005/06, 30513, 3 (MvT).

¹⁰² Kamerstukken II, 2005/06, 30513, 3 (MvT).

¹⁰³ Artikel 45 Wet Bopz.

¹⁰⁴ Artikel 58 Wet Bopz.

¹⁰⁵ De algemene voorwaarde luidt dat de veroordeelde voor het einde van de proeftijd geen strafbare feiten zal begaan. Niet-naleving van deze algemene voorwaarde vóór het ingaan van de proeftijd kan ook tot tenuitvoerlegging aanleiding geven. Zie bijvoorbeeld: ECLI:NL:HR:2005:AT5752.

¹⁰⁶ Convenant politie-GGZ-Nederland 2012.

6.3.2 Casus

Op het moment dat Philip O. in bewaring werd gesteld werd de geneesheer-directeur van het AMC verantwoordelijk voor diens behandeling daar. De verantwoordelijkheid van het OM en het LJ&R in het kader van het toezicht op de naleving van de aan de v.i. gestelde voorwaarden stopte tijdelijk omdat de proeftijd niet gold.

Reclasseringstoezicht tijdens verblijf AMC

Na de mishandeling van de verpleegkundige van het AMC bezocht de reclasseringswerker van LJ&R Philip O. wekelijks in het AMC. Hij sprak daar dan ook met verpleegkundigen en de dienstdoende psychiater. De reclasseringswerker legde deze bezoeken af omdat hij met het AMC van mening was dat Philip O. gelet op zijn problematiek niet op de juiste plek zat in het AMC. Ook maakt de reclasseringswerker zich zorgen dat hij geen bevoegdheden had om in te grijpen vanwege de opschorting van de proeftijd. Voor het AMC was niet duidelijk wat het doel van deze bezoeken was. Het contact dat zij zochten met de reclasseringswerker was er met name op gericht om Philip O. naar een forensische zorgsetting te krijgen. Hier heeft de reclasseringswerker echter geen rol in gespeeld. Er heeft tussen het AMC en de reclassering geen afstemming plaatsgevonden. Zo hebben ze niet met elkaar gesproken over het toekennen van verlof aan Philip O.

De reclasseringswerker heeft zijn zorgen geuit aan de CVv.i. Hij wilde een herroeping van de v.i. adviseren. De CVv.i. heeft hierop aangegeven dat dit niet mogelijk was gelet op de opschorting van de proeftijd. Philip O. zou wel strafrechtelijk vervolgd kunnen worden voor de mishandeling van de verpleegkundige. De verpleegkundige deed hiervan ook aangifte. Van de mogelijkheid om contact op te nemen met het OM om aan te geven dat het AMC graag wilde dat de aangifte zou worden opgepakt, heeft het AMC geen gebruik gemaakt.

Na de mishandeling van de verpleegkundige werd een nieuwe reclasseringswerker aan Philip O. gekoppeld omdat de oorspronkelijke reclasseringswerker uit was gevallen. De Inspectie concludeert dat deze reclasseringswerker binnen de mogelijkheden heeft gezocht naar een manier om Philip O. te begeleiden tijdens het verblijf in het AMC en voorbereidingen te treffen voor wanneer hij uit het AMC zou worden ontslagen.

Onduidelijkheid

De Inspectie stelt vast dat bij het AMC en LJ&R onduidelijkheid bestond toen een civielrechtelijke maatregel werd opgelegd tijdens de v.i. De onduidelijkheid ziet met name op welk traject voorrang heeft en bij wie de verantwoordelijkheid ligt voor de persoon in kwestie. Het AMC had de verwachting dat Philip O. ook in de periode voor de aangifte terug kon worden geplaatst in een strafrechtelijk traject. Het AMC legde daarvoor verantwoordelijkheid neer bij justitiële organisaties. Het OM heeft in zijn reactie op het rapport aangegeven dat voor hen duidelijk was dat de geneesheer-directeur van het AMC verantwoordelijk was gedurende de civiele maatregel.

De Inspectie constateert dat er gedurende de eerste periode van het verblijf in het AMC geen mogelijkheden waren om Philip O. vanuit het zorgtraject terug in een

strafrechtelijk traject te krijgen. Dit veranderde pas op het moment dat er aangifte werd gedaan van een nieuw strafbaar feit.

Omdat de onduidelijkheid niet alleen in deze casus bestond en er geen duidelijke afspraken waren, zijn er door het Ministerie van Justitie en Veiligheid, het Ministerie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport, GGZ Nederland, reclasseringsorganisaties, het OM en de DJI gezamenlijke uitgangspunten opgesteld ter overbrugging naar het moment van inwerkingtreding van de Wet verplichte ggz op 1 januari 2020. De uitgangspunten zijn dat:

- “samenloop van titels mogelijk is, maar waar mogelijk dient te worden voorkomen;
- een strafrechtelijk kader voorrang heeft boven het civielrechtelijk kader in geval van samenloop;
- het civielrechtelijk kader ondersteunend dient te zijn aan het strafrechtelijk kader;
- de regie over de titels en een eventuele samenloop bij de officier van justitie ligt.”¹⁰⁷

Deze uitgangspunten golden nog niet ten tijde van het verblijf van Philip O. in het AMC.

Verlof

Philip O. pleegde het steekincident tijdens een verlofmoment. Hij is gedurende zijn verblijf in het AMC meerdere malen met onbegeleid verlof gegaan. Zoals in hoofdstuk 4 reeds benoemd, keerde hij tijdens deze verlofmomenten meerdere malen te laat terug in het AMC. Hierbij werd ook meerdere keren door het AMC geconstateerd dat hij grote geldbedragen bij zich had wanneer hij terugkeerde van verlof. Uit onderzoek van het AMC bleek dat deze bedragen van de eigen bankrekening van Philip O. afkomstig waren.

De Inspectie stelt daarnaast vast dat het AMC ten aanzien van de verloven van Philip O. geen advies heeft ingewonnen bij de reclasseringswerker of het OM. Hoewel het toekennen van verlof een bevoegdheid is van de geneesheer-directeur, vindt de Inspectie bij samenloop tussen een strafrechtelijk en een zorgtraject afstemming hierover met betrokken justitiële organisaties van meerwaarde vanwege de daar aanwezige expertise. Zeker gelet op de omstandigheid dat het AMC Philip O. qua zwaarte van zijn problematiek niet vond passen binnen hun doelgroep en de constatering dat hij vaak te laat terugkeerde van verlof.

De IGJ stelt in haar beoordeling van de interne onderzoeksrapportage van het AMC dat zij “het snel verruimende verlofbeleid moeilijk in overeenstemming kan zien met het toestandsbeeld van Philip O. Dit ook gezien de stellingname van het AMC dat zijn problematiek te zwaar was voor de setting op de betreffende afdeling.”¹⁰⁸

¹⁰⁷ Dit is vastgelegd in een verslag van een expertmeeting van 7 februari 2019 dat aan de Inspectie is verstrekt.

¹⁰⁸ Brief IGJ, 14 juni 2018.

6.4 Mogelijkheid tot plaatsing in een forensische setting

6.4.1 Kader

Patiënten die met een Bopz-titel in een ggz-instelling verblijven, kunnen ook in een forensische instelling worden geplaatst.¹⁰⁹ Het gaat dan om een plaatsing zonder strafrechtelijke titel. De minister en staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport hebben bepaald welke afdelingen en/of locaties van instellingen als psychiatrisch ziekenhuis, verpleeginrichting of zwakzinnigeninrichting in het kader van de Wet Bopz mogen worden aangemerkt.¹¹⁰ Hieronder vallen ook forensische instellingen.

Een ggz-instelling kan zelf binnen het eigen netwerk een forensische instelling benaderen met de vraag of zij een patiënt kunnen overnemen. In de praktijk gaat het dan vaak om een forensische instelling in dezelfde regio als de ggz-instelling. Ggz-instellingen hebben zelf geen zicht op beschikbare plaatsen in forensische instellingen in Nederland. Dit overzicht heeft het Forensisch plaatsingsloket (FPL) van de DJI wel. Als het een ggz-instelling niet lukt om een patiënt ergens anders te plaatsen kan de instelling het FPL vragen te bemiddelen bij een plaatsing van een patiënt. De kosten voor een bed in een forensische setting zijn hoger dan een 'reguliere plaats' en komen voor rekening van de ggz-instelling of de zorgverzekeraar.

Het OM heeft in beginsel geen rol bij de (over)plaatsing van een Bopz-patiënt naar een forensische instelling zolang er geen sprake is van een strafrechtelijke titel. Het OM kan in uitzonderingsgevallen een rol spelen als het niet lukt om een Bopz-patiënt te plaatsen. Het OM kan dan ofwel bemiddelen, ofwel een kliniek aanwijzen die de patiënt op moet nemen. In de praktijk maakt het OM zelden tot nooit gebruik van deze mogelijkheid vanwege praktische implicaties. Zo kan, indien het OM gebruik zou maken van deze bevoegdheid, een geneesheer-directeur de patiënt ontslag geven na de plaatsing. De meerwaarde van de bevoegdheid is in de praktijk daarmee volgens het OM beperkt.

6.4.2 Casus

Het AMC stelde zich op het standpunt dat Philip O. niet binnen hun gebruikelijke doelgroep paste en gelet op zijn problematiek en gedrag beter in een andere kliniek geplaatst zou kunnen worden. Het AMC heeft om die reden contact opgenomen met (FPK) Inforsa met het verzoek om Philip O. op te nemen. Het AMC heeft aangegeven dat Inforsa niet aan dit verzoek kon voldoen in verband met een wachtlijst. Inforsa heeft echter kenbaar gemaakt dat het AMC Philip O. nooit formeel bij de FPK of een ander klinisch onderdeel van Inforsa heeft aangemeld en dat zij hem daarom ook niet hebben afgewezen. Het AMC heeft geen andere klinieken benaderd. Ook hebben zij geen gebruik gemaakt van het FPL omdat zij niet op de hoogte waren van deze mogelijkheid. Het AMC heeft ten aanzien van de gewenste overplaatsing ook geen contact gezocht met de Bopz-officier van het OM. Die had het AMC kunnen wijzen op de mogelijkheden van het FPL.

¹⁰⁹ Zie in dit kader ook Andersson Elffers Felix (2018), Forensische zorgen, Onderzoek naar kwaliteit en veiligheid in de forensische zorg en IGJ (2018), Bopz patiënten in FPC. Een wringende noodzaak.

¹¹⁰ Lijst instellingen met Bopz-aanmerking. Geraadpleegd via www.dwangindezorg.nl.

De Inspectie constateert dat het AMC geen gebruik heeft gemaakt van mogelijkheden om Philip O. in een forensische instelling te plaatsen vanwege onbekendheid met de mogelijkheden. Het AMC heeft niet geëscaleerd op het moment dat duidelijk werd dat het op uitvoeringsniveau niet lukte om hem elders te plaatsen.

I

Bijlage Bronnen

Literatuur

- Andersson Elffers Felix (2018). Forensische zorgen, Onderzoek naar kwaliteit en veiligheid in de forensische zorg.
- Circulaire DJI, 1 februari 2008, kenmerk 5528524/08/DJI.
- Convenant politie-GGZ-Nederland 2012.
- GGZ Nederland (2012), Handreiking Beroepsgeheim, 6 stappen voor zorgvuldig handelen.
- Handboek reclassering november 2014. Rechterlijke machtiging Bopz tijdens toezicht.
- Handboek reclassering 2016. Contactfrequentie toezicht.
- R.J. Hoekstra, E. van Hoorn, L. de Wit, R. Zuijderhoudt (2015). *Het rapport van de onderzoekscommissie strafrechtelijke beslissingen Openbaar Ministerie naar aanleiding van de zaak-Bart van U.*
- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (2018). *Bopz patiënten in FPC. Een wringende noodzaak.*
- Brief van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, 14 juni 2018 (gelakt).
- Briefrapport van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, 31 juli 2019.
- Inspectie Justitie en Veiligheid (2019). Deel II.
- Inspectie Justitie en Veiligheid (2019). Detentieverloop Michael P.
- Inspectie Justitie en Veiligheid (2018). *Tweede onderzoek Verbeterprogramma Maatschappelijke Veiligheid OM.*
- Inspectie Veiligheid en Justitie (2016). *Onderzoek Verbeterprogramma Maatschappelijke Veiligheid OM.*
- *Kamerstukken II*, 2005/06, 30513, 3 (MvT).
- *Kamerstukken II*, 2009/10, 32399, 3 (MvT).
- *Kamerstukken II*, 2013/14, 31110, 15.
- KMar Operationele Werkvloer Activiteiten. Werkinstructie Signalering Opsporing Verblijfplaats.
- Brief van de Minister voor Rechtsbescherming, 4 maart 2019, 2506277.
- Afstemmingsprotocol Openbaar Ministerie – Inspectie Justitie en Veiligheid (2019).

Wet- en regelgeving en beleidsregels

- Aanwijzing executie.
- Aanwijzing voorwaardelijke invrijheidstelling.
- Aanwijzing Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens.
- Besluit justitiële en strafvorderlijke gegevens.
- Burgerlijk Wetboek.

- Europese verordening 1987/2006 van het Europees Parlement en de Raad. 20 december 2006.
- Penitentiaire beginselenwet.
- Penitentiaire maatregel.
- Reclasseringsregeling 1995.
- Regeling selectie, plaatsing en overplaatsing gedetineerden.
- Uitvoeringsbesluit voorwaardelijke invrijheidstelling.
- Wet bijzondere opnemng in een psychiatrisch ziekenhuis.
- Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens.
- Wet politiegegevens.
- Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg.
- Wetboek van strafrecht.

Jurisprudentie

- ECLI:NL:HR:2005:AT5752

Media

- E. Stoker, 'De metromoord: alle instanties faalden en toen was Joost dood'. Volkskrant 30 juni 2018.
- AT5, 'Reconstructie: Had de fatale steekpartij in metro 53 voorkomen kunnen worden?' AT5, 30 juni 2018.

Websites

- www.AT5.nl.
- www.dwangindezorg.nl.
- www.forensischezorg.nl.
- www.justid.nl.
- www.nifp.nl.
- www.rijksoverheid.nl.
- www.spirit.nl.
- <http://veldwerkamsterdam.nl>.
- www.volkskrant.nl.

II

Bijlage Afkortingen

Afkorting	Betekenis
AICE	Administratie- en Informatie Centrum Executieketen
AMC	Academisch Medisch Centrum
Bjsg	Besluit Justitiële en Strafvorderlijke gegevens
BTM	Bureau Traject Management
BVH	Basisvoorziening Handhaving
CJIB	Centraal Justitieel Incasso Bureau
CVv.i.	Centrale Voorziening voorwaardelijke invrijheidstelling
DIZ	Divisie Individuele Zaken
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
EAB	Europees Aanhoudingsbevel
E&S	Executie & Signalering
FACT	Flexible Assertive Community Treatment
FPA	Forensisch Psychiatrische Afdeling
FPC	Forensisch Psychiatrisch Centrum
FPK	Forensisch Psychiatrische Kliniek
FPL	Forensisch plaatsingsloket
IBS	Inbewaringstelling
Ifzo	Informatiesysteem forensische zorg

IGJ	Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
IRIS	Integraal Reclassering Informatie Systeem
JDS	Justitieel Documentatiesysteem
JJI	Justitiële Jeugdinrichting
JOC	Jongeren Opvang Centrum
GGD	Geestelijke Gezondheidsdienst
Ggz	Geestelijke gezondheidszorg
KMar	Koninklijke Marechaussee
LJ&R	Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering
MHS	Maatregel Hulp en Steun
NIFP	Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en psychologie
NIFP/IFZ	NIFP/ werkeenheid Indicatiestelling Forensische Zorg
OAT	Opsporen, aanhouden, terugbrengen
OPS	Opsporingsregister
PBC	Pieter Baan Centrum
PI	Penitentiaire Inrichting
PJ	pro Justitia
PPC	Penitentiair Psychiatrisch Centrum
OM	Openbaar Ministerie
Pbw	Penitentiaire beginselenwet
PIJ-maatregel	Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen
RM	Rechterlijke Machtiging
SISII	Schengen Informatie Systeem II
UJD	Uittreksel Justitiële Documentatie
VC	Vrijhedencommissie
v.i.	Voorwaardelijke invrijheidstelling

Wet Bopz	Wet bijzondere opnemng in een psychiatrisch ziekenhuis
Wjsg	Wet Justitiële en Strafvorderlijke gegevens
WSS	William Schrikker Stichting

Missie Inspectie Justitie en Veiligheid

De Inspectie Justitie en Veiligheid houdt voor de samenleving, de ondertoezichtgestelden en de politiek en bestuurlijk verantwoordelijken toezicht op het terrein van justitie en veiligheid om inzicht te geven in de kwaliteit van de taakuitvoering en de naleving van regels en normen, om risico's te signaleren en om organisaties aan te zetten tot verbetering. Hiermee draagt de Inspectie bij aan een rechtvaardige en veilige samenleving.

Dit is een uitgave van:

Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Turfmarkt 147 | 2511 DP Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
[Contactformulier | www.inspectie-jenv.nl](http://www.inspectie-jenv.nl)

Oktober 2019

*Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.
Vermenigvuldigen van informatie uit deze publicatie is toegestaan,
mits deze uitgave als bron wordt vermeld.*